

నాటకములు			
కళాకళ్యాణము	0	12	0
కుక్కినకళ్యాణము	0	12	0
శీసంహారము	1	0	0
సురానంద	1	0	0
సయంతజయపాలము	0	12	0
సావిత్రి	0	12	0
మోహినిరక్మాంగద	0	12	0
లోలుగోపరు	0	12	0
వరవిక్రయము	1	0	0
చింతామణి	1	0	0
మధునేవ	1	0	0
సతీసంధర్భా	0	12	0
రవపుత్రీజయము	0	12	0
గామదాసునాటకము	1	0	0
రాధాకృష్ణలీల	1	0	0
పాదుకాపట్టాభిషేకం	0	12	0
ఘండవల్లభాతనానం	0	12	0
కనకతార	0	12	0
శ్రీకృష్ణమలభారము	0	12	0
ప్రద్యుప్యాహము	0	12	0
శ్రీకృష్ణరాయభారము	0	12	0
భీష్మప్రతిజ్ఞ	0	12	0
శ్రీనివాసకళ్యాణము	0	12	0
మూర్తివాప్యవిమోచనం	0	12	0
సరోజిని	1	0	0
అనసూయ	0	12	0

నవలలు			
భయంకరరాక్షసి	1	0	0
భయంకరబడాచోరు	1	0	0
దొంగరాముడు	0	12	0
భయంకరనారీపిశాచి	1	0	0
ప్రీతావద్యోగము	0	12	0
నలపులరాణి	1	0	0
శ్రీనాథకంచరిత్ర	1	0	0
తెనాలిగామలింగవిచిత్ర	1	0	0
రిత్ర	1	0	0
వేమలవాడభీమకవి	1	0	0
కాకదాసుచరిత్ర	1	0	0
శ్రీకృష్ణదేవరాయల చరిత్ర	1	0	0
శ్రీరంగరాధమహాత్మ్యం	0	6	0
శ్రీశివాంబలవారి	0	4	0
అధునికపులలమ్మ	0	2	0
చిక్కయ్య చిత్ర	0	8	0
పండ్లకర్ణాచరి	0	8	0
భగవద్గీతావ్యాఖ్యానం	1	0	0
అశ్వాత్థిగామాయ	0	12	0
సతీరత్నాలు	1	0	0
నోనాలకథలు	0	10	0
నిచ్చలచరిత్ర	0	10	0
నిశలపులయ్యధర్మము	0	10	0
మయూరద్రవ్యచరిత్ర	0	8	0
హరికథ	0	8	0

వంటెడ్డు లక్ష్మయ్య బుక్స్ సెల్లరు

రాజమండ్రి గోదావరిజిల్లా

శ్రీరస్తు.

సీతాకళ్యాణము

(నాటకము.)

అవసరాల శేషగిరిరావు గారచే రచియింపబడినది.

SREE
SITA KALYANAM.

(DRAMA)

BY

Avasarala Seshagiri Rao.

చతుర్థ అంశము, ముగ్ధులెల్లరు లింపి పల్లిమఱి

రాజమండ్రి, గోదావరిజిల్లా.

పాతాళిగఱి శేషగిరిరావు పంతులుగారి స్వయం

ప్రసంగసంపద ముక్తాక్షరశాలయందు

ముద్రించబడియె.

ఈనాటకమునందువచ్చు పాత్రలు.

పురుషులు.

కరకుడు:— అయోధ్యాపురాధీశుడు.

ముడు:— కథానాయకుడు.

క్షుణుడు	}	దశరథుని పుత్రులు.
రతుడు		
కుంభుడు.		

పిమ్మడు	}	మునలు.
శాపమిత్రుడు		
తముడు.		

మంతుడు.

ంతులు.

ందరు రాజపుత్రులు.

కుడు:— మిథిలాదేశపు చక్రవర్తి, సీతజనకుడు.

శురాముడు.

స్త్రీలు.

త:—కథానాయకి, శ్రీరాముని ధర్మపత్ని.

సల్య.	}	దశరథుని భార్యలు.
మిత్ర.		
కేయి		

పాల్య:— గౌతమునిభార్య.

ఇందన భటులు, చెలికత్తెలు మొదలగువారు సందర్భానుసారముగ వచ్చుచుందురు.

ప్రకటన

సుప్రసిద్ధ ఆయుర్వేద వైద్యగ్రంథములు గ్రంథకర్త శ్రీమద గార తిరుమలమాడభూషి శ్రీనివాసాచార్యులు ఆయుర్వార్లంగారు చేరచియింపబడిన వైద్యబుక్కులు అయిదున్నూ మాచే శాశ్వతావస్థయందు పొందబడి అచ్చుపడినవి. ఇతరుల యిమిటేషను గ్రంథములు వేయవచ్చును. గ్రంథకర్త గారిపాటోను, పేరున్నా గాది మరితీసుకొనుడు.

1. ఆయుర్వేదసారసంగ్రహము (లేక) హిందూగ్రహసంక్షిప్తము 0—12—0 (మూడవకూర్పు) యీగ్రంథముప్రతియింనుండదగినది. ప్రతిరోగమును స్వయముగా చూచుకొని వైద్యుని బుక్కు సహాయము లేకనే కుదుర్చుకొనవచ్చును.

2. సుఖరోగచికిత్సారత్నాకరము (నాలుగవకూర్పు) అ. 12. ఇందు అన్ని రకముల సుఖరోగములకు వివరముగా వ్రాయబడినది. పశుద్ధులు వ్రాయడమయినది. 3000 బుక్కులు ఖర్చుపడినవి. దీని బుక్కు విషయము మేము చెప్పనక్కఱలేదు.

3. శతలేహ్యపాకప్రకాశిక (మూడవకూర్పు) 0—12—0 గారు లేహ్యములు చేయువిధములందరికి దెలియులాగున వ్రాయబడినది.

4. నాడీపరిజ్ఞానము (మూడవకూర్పు) 0—8—0 నాడీనిదానము విపులముగా ప్రతివారికి దెలియులాగున వ్రాయబడినది. అతిసులువుగా నాడీ నిదానము తెలియగలదు.

5. పానీయకల్పవల్లి (మూడవకూర్పు) 0—4—0 ఇందు వర్షర్తులు చేయువిధము తెలుపబడినది. యింక నాటకములు, కలలు, వైద్యగ్రంథములు యితరగ్రంథములు వలయువారు యీ గ్రంథి విలాసమునకు వ్రాయుదు.

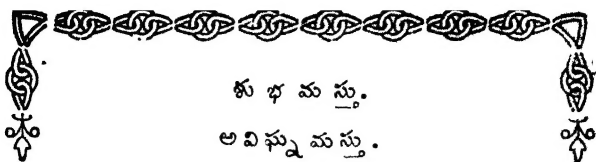
వంతుడు లత్యయ్య, బుక్కుసెల్లరు,

రాజమండ్రి.

నాటకములు				నవలలు			
సీతాశ్యామము	0	12	0	భయంకరరాక్షసి	1	0	0
రుక్మిణీకళ్యాణము	0	21	0	భయంకరబడాచోరు	1	0	0
వేణీసంహారము	1	0	0	దొంగరాముడు	0	12	0
సురానంద	1	0	0	భయంకరనారీపిశాచి	1	0	0
జయంతజయపాల	0	12	0	ప్రతాపగోష్ఠన్యము	0	12	0
సావిత్రి	0	12	0	వలపులరాణి	1	0	0
మోహినీరుక్మాంగద	0	12	0	శ్రీనాథకవిచరిత్ర	1	0	0
లోలుగోహరు	0	12	0	వరవిక్రయము	1	0	0
చింతామణి	1	0	0	మధుసేవ	1	0	0
నతీసదర్పా	0	12	0	రసపుత్రవిజయము	0	12	0
రామదాసునాటకం	1	0	0	శ్రీజగన్నాథమహాత్యం	0	6	0
రాధాకృష్ణలీల	1	0	0	పాదుకాపట్టాభిషేకం	0	12	0
పాండవలజ్జాతవాసం	0	12	0	కనకతార	0	12	0
శ్రీకృష్ణతులాభారం	0	12	0	పద్మప్రసాదము	0	12	0
శ్రీకృష్ణరాయభారం	0	12	0	అధ్యాత్మరామాయ			
భీష్మప్రసజ్జ	0	12	0	ణకీర్తనలు	0	12	0
శ్రీనివాసకళ్యాణము	0	12	0	నోములకథలు	0	10	0
సరోజిని	1	0	0	కుచ్చలచరిత్ర	0	10	0
అనసూయ	0	12	0	కుశలపులయన్దము	0	10	0
మాతృదాస్యవిమోచనం	0	12	0				

వంటెద్దు లత్తయ్య, బుక్కసెల్లరు,

రాజమండ్రి, గోదావరిజిల్లా.

శుభమస్తు.
అవిఘ్నమస్తు.

సీతాకళ్యాణము

ప్రథమాంకము.

నాంది.

శ్రీరాముండననీ భువిజననమై నేవింప మానీశురై
పోరాటంబున బెక్కుగాధలనదా పొందించుమహాచోరై
వీరాలాపములెల్ల బోవిడున దా వీక్షింపియుక్కాడెదా
నీరేహితుల పోయె గాతయెపుడు నిండాగ నీసభ్యులై.

ప్రవేశము:—అయోధ్యాపురమండలిరాజసభామంటపము
ప్రవేశము:—కేశవుడు, చనిష్ఠుడు, సుమంతుడు, మంత్రులు

ధశ—(వనిష్ఠుని నుద్దేశించి)

గురువశ్యా! నాముద్దుతనయులు, లే బ్రాయపువాణ్ణీ నను
భవదీయకటాక్షంబున, సకలవిద్యా పారంగతులై, పెక్కువిధముల
దలిదండ్రులనేగాక, చూపరులనెల్ల నానందవార్ధి నోలలాడించుచు
న్నారు. ఆరాముని సగుమోము నొక్కక్షణకాలమైన దిలకించక,
మనియుండజాలనుకదా! శుక్లక్షుపు చంద్రునికై వడి దినదిన ప్రవర్ధ
మానలగుచు గనులకు సంతసమున గొల్పు నిట్టిసుతులనుబడయుటకు,

గీ. ఏమి నోములు నోచితో యెట్టి పుణ్య
కార్యములను జేయగనిట్టి ఘనులనేడు

నుతులుగనుబడ యనయ్యెనుజూడజూడ

నన్నుబోలెడు ధన్యులు నెన్నగలరె.

మ——(తనలో) ఈరాజేంద్రుడు, తననుతు లవతారపురుషులని తెలియజాలక యున్నవాడు. మునుముందు వారిశ్రోత్యపరాక్రమములు వెల్లడియగువేళనైనఁ దెలిసికొనఁ గల్గును. (ప్రకాశముగా) రాజా! నీపునులవతార పురుషులవలె బ్రకాశించుచున్నవారలు.

ద——మహాత్మా! సేదేటికో నామనంబించుక విచారమునఁ దగులొని కుందఁజొచ్చెను. ఇందులకుఁ గతజేమై యుండునో?

మ——రాజా! నీమనోవాంఛ లన్నియు నెఱవేరి, సంతుష్టాంతరంగుండవై యుండెనునీకాలమున నీకు విచారముతోప నెట్టి హేతువును గానరాదు. రావకార్యములనేమైనఁ గొఱంతలుకలవా?

ద——అట్టివేమియు నన్నట్లుతోచదు. (మంతులవై పుఁ దిరిగి) మంత్రీశేఖరులారా! రాజ్యమం దెచ్చట నల్లకల్లోలము లేమియును లేక ప్రజలుసుఖంబుల నలరారుచున్న వారలే?

మంత్రి——రాజేంద్ర! ఎల్లరును మనోభీష్టముల నెరవేర్చుకొనుచు న్యాయమార్గానువర్తనలై సంతసమున నెగడుచున్నవారలు.

(ప్రవేశము — ఒకసేవకుడు)

సే——మహారాజా! విశ్వామిత్రమహాముని యేతెంచియున్నారు.

ద——(మంతులు మొదలగువారిఁ గూడి యెదుఁగి యర్హతపాత్ర్యంబులనొసంగి తోడ్కొనివచ్చి యుచితాసనాసీనునిగనొనర్చును)

వి——దశరథా!

గీ. కుశలమే రాజ యెల్లరుఁ గోర్కెల్లెల్లఁ

దీటుచుండనే నీకెట్టిగొఱఁగలేక

ప్రథమంకము.

న్యాయమార్గానుసారిణి హేయమేమి

చూపకుండుటే యొప్పున నృపులకెల్ల.

ద—శక్తివంచనలేక ప్రజల గన్న బిడ్డలభాతి గాంచుచు మనలుచు
న్నవాడ. మీయట్టి మహామునీంద్రుల యాశీర్వాదంబులు
నిరర్థకంబులగునా ?

సీ. ధన్యుడనుకానె భవదీయ దర్శనంబు

ప్రాప్తమయ్యెను మానీంద్ర పాపమణిగె

వలయు గోక్కెలివియెకాడె వాంఛదీర

గాంచుభాగ్యంబు చేకూరె గాధిపుత్ర.

తమ్ముఁడోలు మహాత్ము లూరక దర్శనం బొసంగుదురా ?

వి—రాజా ! నీయొక్క సద్గుణపరంపరలే యందులకుఁ గారణభూత
ములు.

ద—ఎంతయు ధన్యుడను.

వి—పృథ్వీశా ! నేనొక కార్యార్థ మేతెంచితిని.

ద—భవదీయయాజ్ఞల కెదురు త్తర జియఁజాలువాడనే. తమ కో
క్కె యెట్టిదె నను శిరసావహించి తక్షణమే యొనర్చువాడ
ను. సత్వరంబుగ సెలవిండు.

వి—నీవట్టి యుదారశీలుడ వని యేతెంచితిని. కాని, వెనుదీయ
సాహసించెదవేమోయని యొందుశంక వాడముచున్నయది.

ద—మహాత్మా ! లెల్లన్నదను దలంపకుడు.

క. జగములు తలక్రిందైనను

ఖగవాహనుఁ డడ్డవడిన గల్లులుచెప్పన్

పగవారైనను శరణనన్

దగురీతిని గాంతునెవును ధన్యతనొందన్.

వి—అట్లునఁ దెల్పెదను వినుము.

గీ. యాగమొకదాని దలపెట్టి యనఘ! నీదు
సాయమునుగోరి యే నిందుఁ జనఁగవలసె
నిరుపమాన కరుణఁజూపి నెగడుటొప్పు
నాదుకోర్కెను నెఱవేర్పు న్యాయశీల.

ధ—గాధినందనా! నిరంతరమా నీరజాత్ముని పాదసేవా ధురంధరులగు
మీకేటికోర్కెలు? వాటిని గొనసాగింప నేనితవాడను. నద
యహృదయులై యీగోవ్యము మాయందుంచనెంచి యిట్లే
తెంచియుండనోవు ఆజ్ఞకుబద్ధుడను సత్వరంబునవెలిఁబుచ్చి
నన్ను సంతృప్తాంతరంగునిగ నొనర్పఁ బ్రార్థించుచున్నాడను
2—(తనలో) ఈరాకేందుగిడు, నాకుధన మేమైనఁగావలయునేమో
యని తలఁచియుండనోవు. తుదకుఁ బుత్రులయందుండెను
వాత్సల్యముచే వెనుదీయఁకుకదా అన్యతమెట్లుచును?

(ప్రకాశముగా) దశరథరాజవర్యా!

3. రక్కసులెండఱోయటవి రాల్చుచునగ్నికణంబులల్ సదా
యొక్కడగింతుమంచుమము నూరటనందకయుండునట్లుతా
రక్కటవేచుచుండిరెటుయార్తినిదీర్తువారాజమమ్ము పె
న్మక్కువనాదరింపుమిఁక మానసభీతిని బాటఁదోలుమా.

4—(కోరికముతో) ఏమేమి? నిరపరాధులై, దండకారణ్యములఁ
గండమూలభలము లాహారముగఁ గైకొనివర్తించు, మీకే
యెగ్గొనరింపఁబూనియుండిరా?

గీ. హోమములఁజేయువేళను సుగులయ్య
రక్తమాంసములను దెచ్చి వ్యక్తి లేక
యగ్నికుండములందున నక్కటకట
పోయుచున్నారగతియేమి పుడమినాధ.

ద—అయ్యో! ఎట్టియకార్యము లాచరించుచుండిరి. భక్తవరాధీనుం
డగు నాపరమేశ్వర డేరితినహించి యూరకుండెనో? అయిన
నితర జేయవలయునదేమి?

వి—నిర్వక్రమపరాక్రమశీలుండును, నిఖిలధారుణీవలయమునఁ బ్రసి
ద్ధపురుషుండును. నవమన్మథాకారుండును, పరోపకారపారీణుం
డును, నీముద్దులతనయుండునగు నారఘవీరు నొకమాటు
నాతో నడవికిఁబనిపిన, నాతఁడాచువ్వురక్కనులనెల్ల దురుమాడి
మాయాగములు నిర్విఘ్నముగఁ గొనసాగించి, మమ్ముల
సంతోషంబునబుచ్చును.

ద—(నిశ్చేష్టుడై వేటకానిజూచి భీతినొందుఁగురంగంబుకై వడిపరిత
పింపఁదొడఁగును.)

వి—ఏమి? రాజా! ఇట్లునిరుత్తరుడవై తత్తరమునొందుచున్నావు!
నీమదిఁగల శంక లేమియొ తెల్పుము.

ద—(నిట్టూర్పులఁబుచ్చును.)

వి—దశరథా! పలుకకుంటివేమి?

ద—(భయముతో) మహాత్మా! గాఢినందనా?

సీ. అనఘ! నేఁబూర్వము ననపత్యుఁడననగఁ

జంతచేసాక్కుచు సిగ్గునంది

కుందుచుండగనట్టి కోర్కెయునెఱవేరి

పడయఁగల్గితినాదు భాగ్యమెంతో?

విడనాడనోపను వీక్షింపకుండగఁ

దనయునిక్షణమైన ధన్యచరిత

చితులప్రాయమువాఁడఁ చేరివింధ్యాటవిన్

వధియింపనెట్టుల వశముచెప్పును

గీ. దండకారణ్యమహిమ తాల్మినొందఁ
జాలునేరీతి బాలుఁడు సైపుమయ్య
చేతులను మోడ్చి మొక్కిక్కడఁ జింతఁబుచ్చ
నేటికోనందమీంద్ర నేనెట్లువిడుతు.

వి—అహ! ఎంతటి బేలవు?

గీ. బుడుతఁడతఁడుచూపుల భూరియశుఁడు
రాక్షసావళిదునుమాడ రాముఁడరయ
నవనిఁబుట్టినయట్టియా యాదిదేవుఁ
డగునుశంకలఁబొగలక యతనిఁబంపు.

ద—సీ. కన్నులనైనను గాంచియెఱుంగని
బాబుఁడెట్టులవారి బలమునణచు
ఉద్యానవనముల నోర్పుమైవిహరించు
సుకుమారుఁడేరీతిఁ జొచ్చునటవి
సరివారితోఁబోర సాహసింపనివాఁడు
సమరంబుననుయెట్లు సైపఁజాలు
తోడివారలఁగూడి యాడుచునాటలఁ
జరియించుఁగుర్రుడు చనగనగునె

గీ. కదనమున కంపితమగుని గతినమూని
యిందువసియింపశక్యమె యెట్టులోర్తు
మునికులోత్తమన్యాయమే మోసగింపఁ
గరుణఁజూడుముయార్యురొ కాపుమయ్య.

ఓహూహూ! నాముద్దులతనయుని, నాబహిఃప్రాణమును, నారా
ముని విడనాడి మనియుండ నోపుమనా! అసాపఁ డాదుష్టరక్క
సులనెదుటఁబడిన నిఁకఁదిరిగివచ్చుట కల్లయేకదా! అయ్యో!

నాజీవము లాతనివిడనావి నిలువనోపునా? మీరునాయాతప్పు
నకాగ్రహించి, యెట్టిశిక్షనువిధించినా బాండజాలుదునేకాని,
లేకలేక పడసిముద్దుకొనుదులబాసి చరియింపజాలను.

వి—దశరథా! ఏమియింకను నీమనఁగల శంకలను వీడకుంటివికదా.

తీలోకంబు లొక్కొక్కటి యెమ్మై నిల్చినను, సందఱకొక్క
ముహూర్తకాలమున మాపుమాపి జయమును గాంచుచును
కీరాముని పరాక్రిమమును గ్రహింపజాలకుండుటచే నీరీతి
భయవ్యాకులహృదయుండ పగుచుంటివి.

ద—చుహాత్యా! మీన్నొకవిధముల జెప్పినను తెవి సోకటలేదు.

ఈతప్పుల మన్నింప పలుమను ప్రార్థించుచున్నాడను.

వి—రాజాధిరాజుడై, పిరిసిల్లు నీవే నూయుడుమల బాండలపోయ
కున్న మాకింకేమి చెబువు.

ద—మానిందా! నడయాంతఃకగుణులై, రాముని వీడితిలేని,
నే నిప్పుడే యీవింధ్యాటపినిజొచ్చి, మీ కెగ్గొనరించునా
దుష్టరక్కసులనెల్ల యెక్కడి, చూగములన్నియు నిర్విఘ్న
ముగ, జరిగున్నట్లుచరెంచెడి.

వి—ఈవెంతపరాక్రిమశాల్మివైనను—

గీ. శక్యమే ద్రుంచ దశరథ! శాత్రవులుగు

రాక్షసావళి నునుమాడ రాముఁడొకడై

తగినవీరుడు, కాక నితరులువారి

శక్తినిణగింపజాల రశక్తులగుచు.

కావున నాతని బంపుటకు సంశయింపకుము.

ద—(తనలో) అయ్యో! ఈతఁడు తనపట్టును వీడకుండనే. ఏమిచే
యవాడ? ఎంతవేడినను వినకొల్లకున్నవాడు. ఒకవేళ దిర
స్కరభావమును జూపిన గోభాగ్ని నెడదాల్చి, తపో

మహిమచే, నన్నే కాక. నాకులమునంతయు నాశనమొందింప
గలడు. ఎంతయు సంకటమయ్యె. ఎవ్వరితో మొఱలికుదును.
హా! విధాతా! లేకలేక చిరకాలమునకుఁ బుత్రులఁగని మనో
భీష్టము నెరవేఱెనుగా యని సంతసించుచుండ, దిరుగ నీరీతి
నెడబాటుఁగావించి దుఃఖాబుధిని ముంఁపఁజెందితివా? తొల్లి నే
నొనర్చిన బాపమేమి? అంతటి కాకిచ్చమునుబూస నేసేయెడ
నాచరించిన యెగ్గేమి? (రాముని ద్వేషించి) హా! రామా!
ఈ దురాత్ముని గర్భమున నేలజనించితివి. నాయనా! చేతు
లార, గన్నబుత్తుని ప్రాణములఁ గొనిపోయి, యానిశాచ
రుల కర్పించవలసిన బాతకఁడనై చరించవలసిన జైమకాల
మాసన్నమగుచున్నది. పుత్రీకా! ఆరాక్షసల కెదుఱుగనిలిచి
భీతినికొందువేళ నిట్టికూర్మఁడగు జనకుని కేలజన్మించితిని,
నన్నెంతగ దూలనాడుదువోగా! రామచంద్రా! నిన్నువీడ
నాయశువులు మేసనిల్చునా?

సీ. పదుల కెన్నఁడు నెగ్గు భావించి యెఱుంగను
కలుగనిట్టి వ్యధ కతమదేమొ
పరబాలురనుగాంచి భాషింప నిచ్చతో,
జూచుచుందునె కాని చూడనీర్వ్య
భక్తితో నిరతము భజయింతు భగవాను
మఱచి యెఱుంగనే మానసమున
ఎట్టిభోగములున్న నెట్టివై భవమున్న
నణగియుండుటెకాని యప్రమత్తుఁ

గీ. డనగ నపవాదఁడలఁదాల్చి మనగలేదు,
నసపరాధుల దండింపఁ జనఁగలేడు.

అట్టి నేడెట్టి కలుషంబు యావహింపఁ
దొల్లఁజేసినఁ దప్పేమొ తోచదకట॥

వి—రాజా! ఆరామునియందుండెడు ప్రేమాతిరేకంబున, నితరము
లన్నియు మఱచి, కుందుచున్నవాఁడవేకాని, యాతనిదైర్య
సాహసముల తెలియఁ జాలకుంటివి. ఆతనికిఁ బ్రాణహాని
సంభవించునట్టి కార్యము లాదరింప మేము మాత్ర మెట్లు
సన్నుతింతుము. కావున, నీయెడఁ గలచింతలవీక్షి, యుత్సాహ
పూరితుఁడవై. ఏపుము ఆరాముని ప్రాణములకు నాప్రాణ
ములు వేయుచునేకాని, విడచి యూరకుందునా?

ద—(తలవంచి యూరకుండును.)

వి—నిరుత్తరమంగీకారపూచక మేనదా.

ద—గీ. కరములను మోక్షి పుణ్యునితుల గనికరమునఁ
బోవవేమమ్ము మానీశ పూతచరిత
ప్రాణములనైన విడుతునే పాయనోపఁ
గన్నఁ బుత్రుని నేమైన గణిసమూని.

వి—(కోపభావము సభిసయించుచు) ఏమేమి! పనుపఁ జాలవా?
అట్లునఁ దొలుత నేల ప్రగల్భమున బల్కితివి? అన్యత
మాడఁజూచుచుంటివా? నిష్కళంకమగు క్షత్రియ కులమున
కపట్యాతిని గలుగఁజేసిన వాడవని వన్కొక్కఁ డలఁచితివి
కాబోలును?

గీ. నీతి మాలినవాడవై నిందఁజక్కి
ఘనతనొందంగ నెంచితోఁ గాకనన్నఁ
జల్కనగఁజేసి యీ రీతి- బల్కినావా?
చూడుమహిమంబు జూపెదఁ జోద్యమయ్యె.

ద—(విశ్వామిత్రుని పాదములమీదికొఱగి విచారముతో)

ఉ. ఎంచగఁ జెల్లునే యిటు న నొనరించినఁ బాపమేమొయే
 పంచన జేరు నాడఁడయ్య భావ్యమెవమానికులో త్తమామేమిమున్
 వంచనఁబుచ్చజూడగను బాటవమెట్లగు మృత్యుదేవతఁ
 గాంచగఁ బోవుచుబుధులఁ గన్నులఁ జూడగ గాధినందనా.

పి—అయిన రాముని నావెంటఁబంపెదవా?

ది—(మాటాడక యూరికుండును.)

వ—ఓహో! ఈవిశ్వమిత్తుఁ డంశకంత కాగ్రహచిత్తుఁడగుచు
 న్నాడు. శశిఁభుడా కీరామచంద్రుని మహిమంబుఁగనలేక,
 పటకల్లునని చింతాంబుధిని మునింగియున్నవాడు. తడ
 యుట పాడీకాదు.

(ప్రకాశముగా)

రాజా! సంశయించక రాముని యాగాధినందనునివెంటఁ బను
 వుము. ఆతఁడు సామాన్యపు నహిఁడని భావించకుము.

గీ. రణమునద్రొంద యెల్లర రక్కసులను

భూమిభారంబులుఁ దగ్గి మ బుడిమి నిట్టి

సరసి స పమ ధియించి పోరమంబు

జూప విష్ణుఁడ రాముఁడై జొచ్చెన్చిందు.

కావున, సజ్జించితి నావనికి వీరినితోఁ బనువుము. ఆరామచంద్రుఁ
 డవతాంబుధిఁబుచ్చయైనను, కీలచే నిల్లు మాయఁబుచ్చి, వర్జించు
 నున్నవాఁడు. ఆమహాన భావుడు కాక, యితరుల యనురుల
 నుక్కడ సమర్థుఁగుదురా? నిర్వికృమపరాకృమధుర్యుడై విలసిల్లు
 నారఘవీ! సన్యసిగఁ డలపోసి వంశలఁ డక్కకిము

ది—అట్లకు ఒడ్డుడను. ఏమైన నీగాధినందనుశీదె భారము.

ప—నేవకా!

సె—దేవా! ఏమిసెలవు?

వ—నీవు శ్వరితముగ నేగి, రాజాజ్ఞ నెఱింగించి శ్రీరామునొకమారు
తోడ్పొనిరమ్ము.

సే—చిత్తము. (అనినిష్క్రమించును.)

వి—దశరథా! గురువగు వసిష్ఠుడు చెప్పిననేకాని, సమ్మతించ
వైచితివి గదా!

ద—మానీంద్రా! మూఢత్వమునఁ బరితాపమునఁబడి మ్రగ్గుచుండు
టచేసేమియుఁ జెవిసోకకుండెను. ఆతని మీబిడ్డగనేయెంచి,
యేడ్చుచుమూడకుండఁ గాపాడఁ బ్రార్థించు చున్నాడను.
ఎన్నఁడును సౌధమునువీడియెఱుంగని పసిపాపనేరీతి నావనము
లఁ గాచెదరో. ఆతఁడే లేకున్న, నాకీభువి నన్నియు శూన్య
ములై కప్పట్టును. ఆతనితోడిదే నాకీలోకము, నాకీజీవనము.
ఎంతటిధైర్యశాలియైనను జిఱుతప్రాయమువాఁడుకదా! మర
లనాతనిఁ గనులఁ గాంచునంబాక నాకును, కౌసల్యకును, నాత
నిసోదరులాదిమిత్రజన బృందమునకును నిద్రాహారములేక ఆవ
గును. ఇంతననేల? జీవచ్ఛవంబులమై వర్తింపవలసి వచ్చును.
వి—ఏమియు విచారింపనగత్యములేదు. ఎప్పటియట్టులఁ దోడ్పొని
వచ్చి యప్పగించెదను.

(ప్రవేశము:— రామలక్ష్మణులు.)

రా. ల—(వసిష్ఠ, విశ్వమిత్ర) ఋషులకును, జనకునకును నమస్కార
మాచరింతురు.)

ద—(దగ్గరకుఁ జేరఁదీసికొని ముద్దాడును)

రా—జనకా! మీమోమునుజూడ నేఁడేమియో శ్రోత్రగఁ దోచు
చుండె. కతంబేమియో తెలుపఁబ్రార్థించుచున్నాడను.

ద—తనయా! ఏమని తెలుపుదును. ఈగాధినందఁఁడు, డిందువిచ్చేసి,
రక్కసులశాధ లేక్కువైయుండెననియు, వారిని దునుమాడ

నటవికి నిన్ను బంపుమనియు నానతిచ్చియున్నారు.

రా—(సంతసముతో) నాయనా! ఇందులకింతగ సంతోచింపనేల? సత్య
రంబుగ నాజ్ఞ నొనఁగుడు.

గీ. పోయియడవికి దునిమెన భూమిపాల
దుష్ట రాక్షసావళిద్రుంచి కష్టములను
బాపి మునులకానందము పఱగఁజేను
పనుపుమార్యరొ కాలయా పనుమదేల?

వి—పురుషసింహ మెన్నఁడైన వెరుదీయునా?

ద—నాయనా! రామా!

గీ. వయసుఁజూడగఁ జిన్నపు పల్కులెంతో
ధైర్యమును గొల్పుచుండెను దానవులను
నెట్లుపరిమార్చఁజాలుదో యించుకైన
వెలుపులేదయ్య పుత్రకా వింతకాదె.

రా—తండీ! ఆనమధుల మైనప్పుడుకదా భీతికలుట.

ఉ. భీతిలనేలనయ్య కడు భీకరమై రిపువర్గమెల్ల నే
జేతునుసూరిగన్ బుడమిఁ జేరగఁబోయెద నిప్పుజేనటన్
పాతక మించుకేనియును భానసనేయక క్రూరులైనదా
భూతలమందునిల్చి యెటు పోరగఁజూచిరొ దుష్టదానవుల్.

ద—(తనలో) ఆహా! ఏమి యీతనిపేరుషము? ధైర్యము! సాహస
ము! ఎంతయు వింతఁ గొల్పుచుండె.

రా—ఇంకను సంశయించెదవేల?

ద—తనయా! ఈవేరీతి నారక్కసులమాయలను జక్కక, జయింపఁ
జాలుదువో యనియెడుసంశయమే మనము నభయమును గొ
ల్పుచున్నయది. ఎంతటిధీరులైనను, యెట్టి శౌర్యపరాక్రము
లున్నను, మానవులు వారిఁగొల్పుట దుర్లభము ఎన్నఁడిటువీడి

యెఱుంగని బాలుడ ఏవెట్లాదారుణారణ్యంబులఁ జొచ్చి,
సమరమునకుఁడలపడఁ గల్గుదువు? ఎన్నివిధములఁ బ్రార్థిం
చిన నీవిశ్వామిత్రుమాని చెవినిడక, నిర్భంధించుచుండెను.
ఏమైనను నామహాత్మునిదేభారము. కుమారా! నీవు తిరుగని
లుసేనునందాక, నాప్రాణములు నీయందే నిల్చియుండును.
ఈముచికులతిలకుని కోక్కెల నిర్విఘ్నముగా సాగించి,
జయముగైకొని శీఘ్రముగఁ దిరిగిరమ్ము.

రా—చిత్తము.

ల—జనకా! సోదరునివెంట నేనుగూడ నేగి, సహాయ మొనర్తును.

నాయందరవరక్తులై యాజ్ఞానోసంగుడు.

ద—మంచిది పోయిమ్ము. (విశ్వామిత్రునిగాంచి) ఋషిపుంగవా!

యీరామలక్ష్మణులు మీబిడ్డలు. వీరిరువుర, గొంపోయి, తిరు

గఁ ద్వరితంబునఁ దోడ్కొని రాబ్రాధించుచున్నాడను.

వి—నిర్విచారముగనుండుము. శుభ మొనఁగూడునుగాక.

ద—మహాప్రసాదము.

వి—రామా! లక్ష్మణా! రండుపోయివత్తము

రా॥ ల—చిత్తము.

(అని గురువునకును, జనకునకు వందనములాచరించి,

సెలవుగైకొని విశ్వామిత్రునితోఁ గలిసి

నిష్క్రమింతురు.)

ద—గురువరేణ్యా! పోవుదమా?

వ—మంచిది.

(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

(తెరపడును.)

సీతా కణ్యాణము

ద్వితీయాంకము.

సరయూనదీతీరము.

ప్రవేశము—విశ్వామిత్రుడు, రామలక్ష్మణులు.

వి—రామచంద్రా! చూచితివా? ఈ ప్రదేశమంత రమణీయంబై యున్నదన్నదో!

గీ॥ ఇదియె సరయూనదియనంగ నింపుజూడు

నిర్మలోదకాపూర్ణయై నెగడుచుండి

కనులకంతయై యానంద కరముగాగ

పాటుచుండెను జలమతి పాటవముగ.

రాఘవా! ఎన్నిదినములు రత్నమయ సౌధంబుల నివాసంబుగ నున్నను, బ్రాపంచిక వైచిత్ర్యముఁగానశక్యమగునా?

గీ, పయనమునుజేసి వెనుకను బడలియుండు

వేళనిచ్చోట కేతెంచి విడిసియున్నఁ

జల్లనగుఁ బిల్ల వాయువు లుల్లమందు

నహహ! యనునట్లు సంతవ మండఁజేయు

అంతియేకాని, యించుకయుఁ గప్తమును దెలియనేరక, పరిచారికు లెందరెన్ని యుపచారముల చేయుచున్నను, సుఖము జనించునా?

రా—మహాత్మా! నిక్కము. నిక్కము.

తమ్ముడా! లక్ష్మణా!

గీ, అల్లవే యిసుకతిన్నెలు కల్లలగునె

మానిపల్కులు సంతన మనగనిదియె

యిట్టిచోటుల నెంతగ నెన్నచున్నఁ
దనివి దీటునెంతలఁ దఱచిచూడ

అందువలననే, మానీంద్రులనంత సుఖదాయకంబగు నిట్టి నిర్మల
నదీ పాత్రముల నివాసం బేర్పఱచుకుని, నిశ్చల బుద్ధి నా
భగవానుని సేవజేయఁదొడఁగుదురు. నేడీ ఋషిపుంగవుని
కరుణా కటాక్షంబున మన మిట్టి సృష్టివైచిత్ర్యములఁ గను
లారఁ గాంచు భాగ్యము లభించెను.

ల—తొలుత జనకుఁడు, మనయందుండెను క్షేమాతిరేకంబున
నెండఱెన్ని తెరంగులఁ జెప్పినను, బనుపుటకు వెనుదీసి
యుండెనట.

రా—సహజమేకదా. నిరపరాధులును, శాశ్వతమైన సపకార
మెన్నని సద్గుణాలంకారులును నగు నీ మానీకుల బాధింప
నా రక్కసులేల సమకట్టిరో?

వి—దుష్టపువర్తనయే కోర్కెయగువారికి, సపరాధులైనను, యనవ
రాధులైన నొక్కటియే. కాకున్న సంత్యకాల మేరీతిఁ
బ్రాప్తించును?

రా—ఓ మునికుల తిలకమా! మాయందుండెను వాత్సల్యమును
జూప నీరీతి మాచే నానిశ్చయముల నుక్కడింపఁ దలపెట్టితిరి
కాని, మీఁబోలు మునుల కాగ్రహముద్భవించిన ముల్లో
కంబు లొక్కమాటుగ భస్మీభూతంబులు కాకయుండునా?

వి—రాఘవా! ఎవరిచేనంత మొందవలయునని బ్రహ్మలిఖించి
యుండెనో, యా విధిజరుగక వేటొందురీతి నెట్లగును?

రా—చిత్తము! ఇప్పుడు మిము బాధించురక్కసుల నామము
లొక్కమాటు పేర్కొనవేడుచున్నాను.

వి—తాటకియను రక్కసియు, మారీచనుబాహులను రక్కసులును, మహాబలనంపన్నులై, కనులఁగానక, యొడలు మైమఱచి, యనేకరీతుల బాధింపఁ జొచ్చిరి. వారి దుండగముల నేమని చెప్పువాఁడ. కనులఁ గాంచిన నీకే తెలియఁగలదు. వారల చరిత్రలు విమ్మటఁదెల్పెదను. ముందుగ నిచ్చోట మన మొనర్పవలసిన గార్యమొకటి కలదు.

రా—అర్యా! ఏమది?

వి—ఏలాటిబల లనురెండ్రుములు కలవు. వాటిని నీ కొనంగవలయునని యుద్దేశించినాడ వాటి మహిమంబు నెఱింగించెద వినుము.

నీ. ఎవ్వేళఁదగనట్టి యిక్కట్లుకూడునో
 స్మరియింపు మిదియె సచ్చరిత్ర
 కాపాడుబోదోలి కల్లగాడయొ రామ
 నిద్రించునమయాన నీచులఱసి
 అపడలొనఁగూర్చు నానఁజేసిన నైనఁ
 బేర్కొనినంతనే భీతితొలఁగు
 రక్కసు లెదుఱుగ రానేర్వరెన్నఁడు
 పతియింపదీనిని భవ్యచరిత
 గీ. కొనుము యీ మంత్రరాజంబుఁ గోర్కెఁదీరు
 నీవేయర్హుండవిందుల నెగడుటొప్పు
 కాలయాపన మేలను కమలనయన
 చేరి గ్రహియింపుమోరామ చింతలేదు.

రా—మహాపరిసాదము. లక్ష్యణా! ఈ మాసిందుని కృపా రస మసంతముకదా. ఏమి నా భాగ్యము.

వి—రామా! ఇదియుపదేశమైతివేని యెట్టి ధీరులనైన నొక్కక్షణమున నుక్కాడఁగలవు. నిస్సంశయము సిశాచరుల నెల్ల దునుమాడ నిది యెంతయు సహకారిగనుండును. స్నానాది కృత్యములఁదీర్చి, శుచివై సిద్ధమగుము.

రా—చిత్తము.

(అనిస్నానసంధ్యాది కృత్యముల నెఱవేర్చి రాగా మంత్రములనుపదేశించును.)

రా—(ముని పాదములకు సమస్కరించి)

గీ. ఫల్యతిన్ బొందయుంటిని తానెఱింగి

యెట్టినోములు నోచితో నిట్టికృత్యులఁ

బాతుఁడనగనుజాలితి భక్తి క్షేపణఁ

గొలుచుమండల మొసంగి కూర్చునితి

వి—రాఘవా! నేటిరాత్రి కచ్చటనేవిడిసి కేఱి దీపనముదయముననే బడులు వెడలి, బాహువినిదాటి, యుగ్ర మార్గంబులఁ జొచ్చట యుచితము.

(స్మృతిమించును.)

ద్వితీయాంకము.

అరణ్యసీమయందు, విశ్వామిత్రుని దూశ్యము

ప్రవేశము:—రామలక్ష్మణ సమేతుండై కాశికఁడు.

వి—రామా!

ఉ. చేరితిమియ్యెడన్ యింకను సేదను దీర్చుకొనుండు మీశలీ

చేరువనున్న నిక్కముగఁ జేరిగఁ జాతురుంక్కసుల్ యిటన్

కారులు వేరినింతడగఁ గానరమంతయుఁ దూలఁజేయుమీ
యోరఘరామ దీనులను నోర్పుతోఁ గాచుటయేతగున్ సదా.
రా—ఆర్యా! ఈయాశ్రమంబెవ్వరిది?

వి—నాయదియే.

రా—ఎంతయుధన్యుమైతిమి.

గీ. చూడఁ జూడనించె నయు సాబగుఁదోచుఁ

గనులపండువయై యొప్పె గానసంబు

కాదునింతఁ గొల్పెను కరుణచిత్తు

లై స మనులకు వాడమై యలనునిదియు

ఇట్టి పుణ్యస్థలంబులఁ దిలకించుభాగ్యమే భాగ్యము. మీ యట్టి
మహామునుల దిక్కినమాచరించి కొల్చుచుండుటకన్న నా
రాజ్యసుఖము లెక్కుఁడగునా? భుక్తిముక్తి ప్రదాయక
మిదియేకదా

(తెరిలో)

మ. ఇదిగో సేతువ, జూడనయ్యె సరసిల్ నేనేగి పోరాటమున్
మదిను తాహము కల్గఁదె చ్చియును నామాయున్ యనిక జల్చునా
కదియేయెన్నగి హాసనా వెదుకఁగ నాలస్యమేలేమహా
యెడఁ గూర్చిన్ భుజించి యాకలినినే సేవేగి దీక్షన్ వేసన్

వి—రామా! వింటివా? ఆరోషపూరితంబులగు వాక్యంబులు

రా—వవ్వరో! రక్కసియై యుండనోవును.

వి—అదిగోచూడము

గీ. అదియె తాటకీ గాంచుము యనఘమిమ్ము

సఱసి మ్రింగగనుంకింప నఱుగు దంపె

దీనిఁదెగబూర్చి వంతలఁ దీర్పుమయ్య

శంక లేలను రాఘవా సచ్చరిత్ర

రా—(వీమియుఁబలుకక యూరకుండును.)

వి—రామచంద్రా! కాలయాపనమేలచేసెదవు? ప్రమాదము సంభ
వించును తడవుసేయుట పాడికాదు.

రా—ఋషిపుంగవా! నాకొక సంశయమొదవినది.

వి—ఏమది?

రా—అ! వె! వనితకాదె? యెట్లు వధియింపఁదగునయ్య?

పాపశేతువగును పఱగనిందు

కాన, నూరకుంటి కొశికమునివర్య

కొట్టఁజాలఁ దీనిఁ బట్టి చంప.

వి—అహ! ఇదియో నీవంశయము.

గీ. దుష్టులను బరిమార్చుట దోసమగునె

అబలకాదిది రాక్షసి యధమురాలు

జాగుఁజేసిన నందఱు జంపఁదలఁచు

శంకలేలను వధియింపఁజనును సుమ్ము.

అయ్యో! ఈరక్కసిముండను విడిచితివేని యింక నీరాకకుఁ
బ్రయోజనమేమి? దుష్టశిక్షణయు, శిష్టరక్షణయు రాజులకు ధర్మ
ముకాదా? అనేకుల నిరపరాధుల మిక్కుటముగ వంతలఁబుచ్చు
నీదుష్టరక్కసిని దునిమిన నేమియు నభిములేదు. అట్టి పాపకార్య
మేయైన నేనెట్లు చేయుమని నిర్బంధనఁజేతును? రామా! ఇంచుకయు
సంశయింప నగత్యములేదు. దగ్గఱకుఁ జేరుచున్నది. అశ్రుముల
సిద్ధపఱచి, ప్రయోగింపుము.

రా—(తనలో) ఈముని పల్కులు నత్యములే యగును. ఇట్టి దాన
వాధముల వధియించి తాపసుల రక్షించి భూభారమును
మాన్వకున్న నాకు రాజనామమేల? ఇంతియేగాక నాజన
కుండును వీరి యభీష్టము నెఱవేర్చుమనియేకదా నన్నిందుఁ

బంపియుండెను. (ప్రకాశముగా) గాధిసలదనా! ఇదే శరము
 లఁ బ్రయోగించుచున్నవాడను. లక్ష్మణా! అటుచూడుము.
 డి. రూపముఁ జూచినంత కడు రోతయుఁబుట్టును భీకరాకృతిన్
 గోపముతోడ నీయెడకు గొబ్బున రావొడఁగెన్ యదే యిటుల్
 పాపమునెంచఁగూడదీక బ్రాణములే కొనఁజూచెదిష్పడి
 పాపిని ద్రుంచకున్న మునిపాలిట శత్రువునయ్యెదన్ కగా.
 (బ్రాణముల విడిచును)

తా—(మండిపడుచు) ఓగోరీ సరాధములారా! నాక్రొధము నతిశ
 యముఁ గావించి యేమాటలఁ జాగియుండఁ బోయెదట?
 అయ్యో! ఒక్క గురిక్కిడుమాంసమైన నన్న శరీరములు
 కావే.

మత్తకోకిల॥ నీదులారము దేకదా మిమునేర్చుమీరగ ద్రుంచెదన్
 కామివారలు యెవ్వరోకది కావంబునయేలకో
 చూచిరావముఁబోవ నయ్యెడఁ జూడగకన్మబాలు నే
 తోచెనోమదిఁగాక యెవ్వరు దోషులివ్విధజెప్పిరో.

రా—మత్తకోకిల. ప్రల్లదంబులఁబుట్టినేటికి భామవండునునెంచితే
 కల్లలంచునుదల్చజెల్లునె కావంబుననిట్టులన్
 వల్లనొకొకామమ్మఁజంపగ వాంఛలన్నియుదీర్తు
 మాయుల్లమందుననెంచియుంటిమి యొర్పుకల్లునె
 యిప్పుడుక.

తా—(పిగ్గనవ్వునవ్వుచు) హాహా! మీరలానన్నఁ జంపువారలు!
 గుడ్డువచ్చి పిల్లనుధిక్కరించినవిధమున, నన్నఁ జూచినంతనే
 దేవతలెల్ల, గజగజవణకుచు, భీతచిత్తులై మొక్కుకుచుండ
 మానవాధములును, బిన్నవయస్కులునగు మీరునన్నుధిక్క
 రించఁజూచిరికా సెహబాస్. మీధైర్యసాహసములకెంతయు

మెచ్చితిని. మీమోములజూడ ముద్దుకల్లుగుచున్నయది.
కాన తమించి మిమ్ములజంపకవీడెదను. నాకోరికగిన్నిరగుల
జేయక, తిరుగ మీనివాసములకుఁ జనుడు.

రా—ఏమేమి? మాయందునీకుఁ గరుణజనించెనా? ఎండతెందరో,
మునులు నీచేఁ బడరానిపాట్లుపొందుచుండ నిన్నారక పోనిత్తు
మా? చాలుఁజాలు. నీవుమామెడ గనికరమునుజూపి, మమ్ము
లక్షమించవలసినంతటి యగత్యములేదు. నీతోఁదలపడి. నిను
క్కడియేపోవుదుము.

తా—అయిన నిరణజాగె?

(అని రాళ్ల వర్షమునుగురిపించును.)

రా—(కోరికమూని శరవర్షములఁ గురిపించును)

తా—అయ్యో! ఈశఁడు చూపులకు బాలుడయ్యు, బాణపరంపలచే
నెంతయు నొప్పించుచుండెను. వీనిఁగెల్పుటచున్నాఁకము.

(అనితలఁచుచుమింగిబోవును.)

రా—(తిరుగ నొక బాణమును బ్రయోగింప)

తా—హా! హా! యనుచు నేలఁగూలి మరణించును.

(దేవతలుపుష్పవర్షమును గురిపింతురు.)

వి—(రామునిదగ్గరకుఁ జేర్చుకొని)

సీ. శౌర్యమేపరగఁ జంపి యీతాటకి

మునిగణములనెల్ల బ్రోచినావు

సాహసంబునుజూపి సరగునఁదెగటార్చి

కాచినాడవుమమ్ము కనికరమున

ఇంద్రాది దేవత లేయెడఁ జొచ్చిరో

బాధమాన్పింతివయ్య భవ్యచరిత

ఇంతకాలమునకు వంతలన్నియుఁదీరి

స్వేచ్ఛతోవిహరించు నమయమల్పై

గీ. వాసు దేవుడవీవెకా వసుధనిట్టి

నరునిరూపము ధరియించి పరఁగఁచుంటి

వట్లుకాకున్న శక్యమే యంతమొంద

జేయఁదాటకి రాజేంద్ర జేరఁదటని.

రా—మునితలకమా! ఇదంతయుఁ దమయాశీర్వచచళితమేకాని

నాసామర్థ్యముకాదు. మీరునన్నింతగ బాగడఁదగునా?

వి—రామచంద్రా! నేనిక యాగముసాంగముగఁ జేయఁబూనినను

ఇంకను మారీచ, సుబాహులను నిరువురక్కసులు మిగిలి

యున్నవారలు. ఈతాటకిమరణవార్త వినినంతనే యుగ్మలై

యఱుదెంచుట నిక్కము.

రా—(ద్వైర్యముతో) రానిండు. ఒక్కక్షణమున వారిఁగూడ నాయ

మలోకమును జేరఁబంపెదను.

వి—(హిదఁజేయివైచి) అందులసంశయమేమి? ఇంకను గొన్ని

మహాశ్రుముల నొసంగెద. వాటినిభరింప నీవుగా కికెవ్వరర్హు

లు? కానఁ గై నము.

రా—(వినయముతో) చిత్తము.

వి—(మంత్రోపదేశమొనర్చును) ఆరక్కసులువచ్చినంతనే తడయక

కీటడగింపవలెనుమా?

రా—అంతటియపరిమత్తుడననియే తలపోసితిరా?

వి—రామా! ఇప్పుడేపోయి పొరంభించెద.

(అని సిష్క్రమించును)

రా—తమ్ముడా! అటుచూడుము. గగనమార్గానువర్తులై రోహిణి

శవిత్రులై తనరు నారక్కసుల మదోన్మత్తత నరయుము.

గీ. మానవాశ్రమంబుగైకొని మానకిపుడె
వైచినుడిగాలిచేవారు సైచకుండ
నెగురగొట్టంగబడియెడుపగిది జేసు
జూతులమ్మండ లక్షణ చోద్యమచగ.

(అనియశ్రమమును బ్రయోగింప మాగిమిడు శతయోజనంబులదూర
మున సముద్రమునబడి మూర్ఛాశయిండును.)

(తెరలో)

నూ—(కోదముతో)

గీ. మింగివైచెనిగువు మేలనూడ
జూచి గొక్కొక్క! గూడినమున గాదుకొనగ
నెందుజేరెడువారిలో నింపివగులు
నచ్చికాచివిడచునే వంశ్యులయ్యె.

ల—అన్నయ్యా! వానిప్రొపముల విడిచివా?

రా—ప్రొపములేమనకు? రిక్కన్నమునుపరిపింపదొడగె. ఇంక
డడసివ బ్రహ్మముసంభవించును యోగము సాంగిముకాక
యన్న నీమునింపమానును.

ఈనూన్నయశ్రమంబున వీని దిగట ర్చెడ.

(అనిమంత్రము పఠించివచ్చును.)

(తెరలో)

నూ—

గీ. మృత్యుదేవతదటిజేత నృత్యమగున
టంచునంచరించితినిక నానలేల
ఈతడెవ్వడొనరుడంచు నెంచియుంటి
కాకవేటాకరీతియై కడకుంజంపె.

అయ్యా! చచ్చిపోజచ్చితిని.

(అనికీందపడి ప్రాణములవిడచును)

రా—మంటనుబడి మగ్గుపురుగుచంగంబుననీతఁడట్లులే మరణించెను.

ల—ఇట్లుకూలఁజేయఁదగు సామర్థ్యము మీయెడఁ గల్గుటంబట్టియే, యీగాధినందనుఁడు జనకుఁడేవచ్చెదనన్నను వలదని, మిమ్ములఁ దోడ్కొనివచ్చెను ఈమానీంద్రుని యాగమునిర్విఘ్నముగఁ గొనసాగినదికదా. అదిగో! యీకౌశికుఁడిటకే తెలుచుచుండెను.

(ప్ర)వేశము:—విశ్వామిత్రుఁడు)

వి—(రామలక్ష్మణులఁజేరి) రామా! నీలమేఘశ్యామా! నిన్నేమని కొనియాడువాఁడ. ఓ! క్షువంశదీపకా! నాకోర్కెలన్నియు దీర్చి యాగమును నిర్విఘ్నముగజరిపించితివి. రక్కసులన్నె దునుమాడి, మాతౌకాక, ముల్లోకంబులకును మహాపకార మాచరించితివి. నీధైర్యసాహకృత్యంబుల వర్ణింప నానాది శేషపునకైనఁ దరమగునా?

రా—అయ్యా! విధికృత్యము నెఱవేర్చుకొనిన నన్నీరీతిఁబెద్దగఁజేసి నుతించిన నేమనువాఁడ? మానీంద్రా! వచ్చినపని పూర్తియయ్యెనుగదా. ఇంకనయోధ్యకుఁ జేరకున్న మదీయజనకుఁడు, మాకైయెంతయో పరితపించుచుండును. మాయందను రక్తులై పోవనసజ్జ నొసంగవేడుచున్నాను.

ల—రామవా! అటులనే వెడలవచ్చును. కాని. నేటికిచోటఁగడపి,

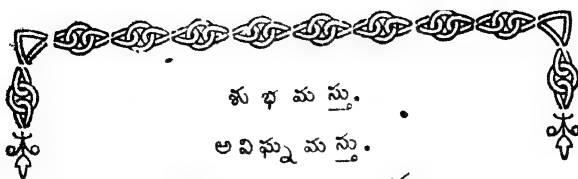
శక్త్యానసారముగ నేనర్పించు విందుల నారగింపుము.

రా—(లక్ష్మణునిగాంచి) సోదరా! ఈమహానుభావుడు, మనయందుండెడు వాత్సల్యముచే మనలవిడనాడనోపకున్నవాడు. మనమెంతటిధన్యులమోకదా.

ల—సడియప్పాడయులుకదా.

రా—మహాత్మా! తమకెదుతాపూరవారే! జనకునిసంతాపహేతువగునేమోయని యెంచుచుంటినేకా, నాకా, యయోధ్యకన్ననిద్రయే యెక్కువగానందికరిమై కొంతకాల మిటవసింపబుద్ధి వొడముచున్నయది.

శుభమస్తు.
అవిఘ్నమస్తు.
సీతాకళ్యాణము

తృతీయాంకిము.

వి—రామా! మిథింగిరమున కొకిరూలేగుడిమా?
రా—అర్యా! ఆక్షకుబద్ధుడను. ఎందుకోయడుగివచ్చునా?
వి—

నీ. జనకిడనగనొప్ప సచ్చోత్పాదకుల
జాతజేరాజుండు యమలచరిత
ఆదిలక్ష్మీయెయన నాతనికొక్క శ
ప్రొక్కియండెను బుడమిదొరకె
నాప్తయే నీతయా యశవ సుందరమెన్న
కళిమా నెయింకి వసుమతీంద్ర
భూజాతయగులయు భూగుణములదా
సలరానుచుండుల సరిసిన్మపుడు
గీ. తనదుయింటనుగియట్టి ధనువునెవడు
యెత్తిజాలున యూతజే యింతిగొనగె
దిగెనవాడంచునెల్లెడ దనరబనిపె
నింతదనుకలలేట్టి వింతగూఱు.

కాన, మనము సందేసి భుజపరాక్రిమునే వెల్లడించి, ఈడిరాజులెల్ల
సిగ్గుకొండ, నీతను జేబట్టి సీపుఘనత కెక్కుటయే నాయభిప్ర
యము.

రా—ఇంతవర కెవ్వరును వచ్చియే యుండలేదా? లేక వచ్చియు
సమర్థులు కాకపోయిరా?

వి—అదిసామాన్యపుధనువుకాదు.

గీ, తొల్లివారుడద్దానితో దుష్టరక్క
సాళిదెగటారై నెత్తగ సాధ్యమగునె
నీతయూటలలనాడుచుఁ జన్నతనము
నందుగొకచేతనెత్తెను ననఘచరిత.

రా—అహా! ఏమి! నీతయేదానినెత్తెనా? అయిననికకాలయాపన
మేల? త్వరితముగఁ జోదమునకువును.

చ. వనితయెవిల్లునెత్తి తనపాటవమునొడగఁజూపనిక యో
మునిగుల్మశ్రేష్ఠ రాజులకు మోసముకాదయ్యె యిప్పుడేగి నా
మనమున ధైర్యమూనికని మానక, రెండుగజేతువిల్లు నే
సనయమునింతిఁగూడిసుఖ మబ్బగఁ జేరెదశంకలేటికిఁ.

వి—నీవట్టిసమర్థుడవనియే, యీవార్తఁదెలిపి, నిన్నటకుఁ దోడ్కొని
పోవనూహించితిని

రా—నీత భూజాతయంటిరి. అదెట్లు?

వి—నకునకు గర్భవాసమునజనించిన వారెవ్వరునులేరు. ఒకనాఁడతఁ
డు యాగార్థము భూమినిదున్నుచుండ నొకపదార్థమేమియో
నాగటిచాలునకుఁ దగుల్కొన నదేమియోయని త్రవ్వించిచూ
డనదియొక పెట్టెయైయుండెనట. దానినిబైకిఁ దీసిచూడ సంధి
బాలిక సజీవియై యుండెను. అనపత్యుడగుటచే దైవప్రసాద
మనియెంతయు నానందించి, యాపెనుగొనిపోయి కడుగురా
బమున బెంచుకొను చుండెను. నాగటికొనకుఁ దగులుటంబట్టి
లభించుటచే నాచిడకు 'నీత' యను నామంబిడెను.

రా—(లక్ష్మణునితో) లక్ష్మణా! వింటివా సీతవృత్తాంతము. తప్పక మనమందేగి, యాజనకునిగోర్కెఁగీర్చి, నిర్విక్రమ పరాక్రమ మున నావనితను జేకొనుటయే ముఖ్యము.

ల—ఇంకను సందియమందనేల?

రా—ఆర్యా! ఒక్కసంశయముమాత్రము కలుగుచున్నయది. జనకుఁడు వేగిరముగిరమ్మని నుడివియుండెను. ఇట్లాతని యాజ్ఞ వడయకపోవుటచే నాతనియాగ్రహమునకుఁ బాత్రులమగుదు మేమో యని వెఱపు కలుగుచున్నయది.

వి—రామా! ఒకటిరెండుదినములేకదా కాలయాపన. ఇంతలోనే యాగ్రహము కలుగదు. ఒకవేళ నట్లేయైన సందులకేను దగినను త్రరమిచ్చి, కోపమడగఁజేతును. కాన, మనమవశ్య మచోటికిఁ పోకతప్పదు.

రా—ఇకమీచిత్తము.

శాతమాశ్రమము.

(ప్రవేశము:—విశ్వామిత్రుఁడు, రామలక్ష్మణులు)

రా—ఋషివర్యా!

ఉ. ఎవ్వరిదాశ్రమం బిటుల నేటికినుండెఁ గళావిహీనమై
ఇవ్వనవాసమెంతగను నేవిధిఁ జూచినసంతసంబె కా
పువ్వులతోట లాయెడను బొల్పుగఁ గానగనయ్యెనిందు లే
నవ్వులఁ బల్కుచున్న వన సర్వలిజాడమై కీరజాలమున్.

వి—ఇదియే శాతమముసీంద్రుని యాశ్రమము.

రా—ఆతఁ డిచ్చోటును బాసిపోవఁగతంబేమి? ఇప్పుడెచ్చోట వసిం చుచుండె?

వి—

గీ. కలదహల్యయను బత్ని కమలనయన
పతివ్రతా శీలకమనగఁ బరఁగుచుండె .
మోసమొనరించె నిందుండి మోహమనెడు
సంధకారముననుమ్రగ్గి యధమమనక.

రా—అయ్యో! దేవలోకాభిషేచియగు నిందుండి మోహంధకారుడై నీచపువ్వునలకు లోనయ్యెనుగా? పిమ్మట:—

వి—ప్రతిదిమున నా గౌతముడు తెల్లవాఱులకు నాలుగుఘడియలు ముందుగనేలేచి, నదికిఁబోయి నిత్యకృష్యముబడిర్చుకొని, సంధ్యావందనాదికార్యము లాచరించి తపమొనర్చుటవాడుకయై యున్నది.

రా—మునులకు విధియేకదా?

వి—ఇట్లుండ నొకానొకదినమున రాత్రికాలమున నాదేవేంద్రుడు పెండుయూనుములుకాకుండగనే యీయాశ్రమమునుజేరి కోడి సూపధాదియై కూయఁదొడంగెను.

రా—గౌతముసినింటనుండి తొలగించనుదేశించెను గాబోలును. తగువాత:—

వి—ఆకూతను వినిసంతనే, మానిమేల్కొని తెల్లవారవచ్చెనుగదా యని తత్తరపాటుతో యథాప్రకారముగఁ బయలువెడలిపోయెను.

రా—అయ్యో! ఎట్టియెగ్గొనర్చ సాహసించెను?

వి—పిదపనిందుడు, గౌతమునలె వేషమునుధరించి, యేదియో నెపమునఁ దిరిగివచ్చినటుల నటించి, తనమనోవాంఛ నెఱింగింప, నాపతివ్రతాశీలక మాతనిమాయఁదెలియనేరక భర్తయనియే భావించి యించుకయుశంకింపక యందుకు సిద్ధమయ్యె.

రా—వతివ్రతాశిరోమణి యనియైన నాలోచింపక, యీయింద్రుఁ
డాపెను గలియసిద్ధమయ్యెనుగా!

వి—

గీ. హానికల్గెను వేళల నరయవశమె
తప్పులేయొప్పు లొకాదె తలచియైన
మానఁజాలరు సీచత్వ మంకురింపఁ
గాక యిందుగఁ జేకనులను గానకున్న.

రా—నిక్కము మహాత్మా!

వి—ఎట్టిమాయవేషధారియైనను సంభోగసమయమున నిజరూపముఁ
దాల్చకతప్పుదు. అహల్యవాసిమాయను గ్రహించి, భయకం
పితస్వాంతయై భర్తవలన నెట్టియపాయము వాటిల్లునో యని
తత్తరపడుచుండె.

రా—అందాపె దోషమేమి?

వి—అంతయు సాంగముగనాలకింపుము. ఎంతకును దెల్లవారకుండు
టచే, నిశేమయో మోసమని తలంచి, మాని దివ్యదృష్టిని
జూచి, చర్యలన్నియు గ్రహించి, కోధావేశవివశుండై, నిష్ప
లఁగ్రీక్కుచుఁ దిరిగివచ్చి, తలుపుచుడట్ట, నాతనిపత్ని, వణ
కుచు, నేకప్రాణముపఁ దలుపుఁ దెలుచినంతలో నితరములన్ని
యుఁ దిలకింపక, కానికార్యమొనర్చితివి కాన, శిలవైయుం
డుమని యామెను, సిగ్గుచేడలవంచుకొని, మూలనుదాగియు
న్న నిందుగని, శరీరమెల్లఁ గన్నులగునట్లును శాపమొసంగెను.

రా—ఎంతటిదాడుణము. ఒకదుష్టునివలననే యపరాధమొలుంగని
యబలయుఁ జింత ననుభవించవలసిన దాయెను.

వి—తరువాతసంగతి సంతయుఁ దెలిపి శరణువేడ, నింద్రునికిఁ దనకు
మాత్రమే శరీరమెల్లఁద గల్గులవలెఁ గన్పట్టననియు, నహ

ల్యకు నీవుకొన్నాళ్ల కీయాశ్రమమునకు నత్తువనియు, నీపాద
ధూళి తగిలినంతనే యూపె నిజరూపమునగుని నిష్కళంక
యగుననియు, గగుణార్ధగ్రహణయ్యడై, తెలిపెను. అదిగో!
ఆకసపడునదియేశిల. అచ్చోటికిఁ బోదముగండు.

రా—అట్లనే నడువుడు.

(రాముని పాదధూళి తాకినంతనే, శిల స్త్రీయై రామునిగాంచి)

అ—(చేతులమోడ్చి)

గీ. జయము శ్రీరామదేవేశ జయముజయము
పతితపావన మొక్కెడిఁ బణతినయ్యు
శాపవశమున శిలనుగా నంచరింప
దుఃఖమడుగంటఁ జేసి నే తోయజాతు.

మహాత్మా! నేడుగా నీకృపాకటాక్ష విక్షణములచే బావనత్వంబు
నొందితిని రామచంద్రా! నిన్నుఁగొనియాడ నేనెంతటిదానను.

గీ. భువనత్రయముల దిలకించి భూరియశము
నొండభక్తులఁ బ్రోచెడి వండనీయ
నిన్నుఁగొనియాడనశమాన నీరజాతు
అవతరించితి నయ్య యీ యవనినిట్లు.

తొలిఁజేసిన బాపవశమున నాదేవతాధిపునిచే బరాధవింపబడి, తుద
కోరితిని జింతలఁ గుండవలసినదాన నైతిని. (అని సిగ్గుకొందును.)

రా—ఈమానీంద్రునివలన నెల్లనృత్తాంతమును వినియుంటిని. కర్మా
నుఫల మనుభవింపక చెల్లునా? జరగినదానికి విచారమే? మే
మొండొక కార్యార్థము పోవుచున్నాము. శుభమగుచుగాక.
(ప్రవేశము—గౌతముఁడు.)

గా—(రామునిగాంచి)

మ. అవతారంబునుదాల్చినాడ విటు మాయాహూపధారుండవై
 యవసీభారము మాన్పఁగాదలంచి మ మ్మామోదమొందించి తే
 భవదీయాకృతి నెన్న మావశమె మీ పాదంబులన్ బట్టుటే
 యవసానంబునజేర్ప నిన్నుఁదగునో యార్యా యిదేమొక్కదన్.
 రా—అసఘా! పూజ్యులగు మీరలే నన్నింతఁబెద్దగ జేయఁదగునా?
 గౌ—రాఘవా! నీపాదధూళి సోకినంతనే నాధర్మపత్ని శాపవిమో
 చనయై, తనరెడుభాగ్యములభించె. (అహల్యను గాంచి)
 తస్మి మనవిచారములకుగంటె ముందుగ మన మీ మహాను
 భావున కర్మపాద్యంబులనొసంగి పూజింతుమరమ్ము.

(అని అట్లుచేయుదురు.)

(తెరపడును.)

తెండ్రవరంగము.

మిథిలానగరమందు రాజసౌధము-సభామంటపము-

ప్రవేశము:—జనకమహారాజు, సచివులు, మఱి కొందఱు రాజులు.

జ—ఆర్యులారా! ఇంతఁదనుకవచ్చిన రాజకుమారులలో నొక్క
 రును సమద్భుత విల్లును యెత్తనైనెత్తఁజాలకుండిరి. ఇఁక
 నీపుడమి సట్టిధీరుఁడే లేకుండెను గాజోలును. ఏమిసేయువాఁడ.
 నిండుజవ్వనియై యలరారు నాపుత్రికారత్నము నెవ్వరికొసం
 గుదును? ఎంతయుసంకటమయ్యె.

మం—రాజేంద్రా! ఆధాత మీ ముద్దులపుత్రిక కొకమహాను
 భావుని భర్తగ నియమించియేయుండును. మనకుఁ దెలియ
 కుండుటచే నిట్లు తలఁచవలసివచ్చినది. *

గీ. భువిని జన్మింపజేసి తా బూసకున్నె
తగినవరునిఁ జూపింపగ ధాతయిట్లు
చింతనొందంగ నేటికిఁ జేరునెపుడో
సీతకునుదగ్గ భర్తయే చెలంగవేడ్క.

జ—అదియెంచియేయూరటఁ గల్గించుకొనవలెగాని, భూలోకంబున
నట్టిఫీరుఁడు కనులకుఁ గన్పట్టుటలేదు ఏమహానుభావుఁ డందు
లకుఁ దగినవాడై, నాప్రతిపదీర్చి సీతనుకైకొని సంతసాం
బుధి నోలలాడఁజేయునొకదా.

(ప్రవేశమొకసేవకుఁడు.)

సె—(రాజునకు మొక్కి) భూమిశా! ఇరువుర రాజొమరులం
దోడ్కొని విశ్వామిత్రుఁడు వచ్చియుండె.

జ—(లేచి, మఁతులిని మొనలగువారఁగాంచి) అయ్యలారా! పోయి
యాతనిఁ దోడ్కొనివత్తము రండు.

(అని వెడలి యర్ఘ్యపాద్యంబుల నిచ్చి తోడ్కొనివచ్చి విశ్వామి
త్రుని రామలక్ష్మణులను నుచితాసనాసీనులుగఁ జేయును.)

జ—మానివర్యా! తమరాకచే నేనేకాక నారాజ్యంబతయు ధన్యత
నొందెను. మీజోలుమహాత్ములారక యే తెంతురా? భవ
దీయదర్శనంబున నేడెంతయు నానందమయ్యె. తపములును,
యాగములును నెట్టియాటంకములును లేక నిర్విఘ్నముగ
జరుగుచున్నవా?

వి—రాజా! భగవదనుగ్రహమున నిప్పుడెట్టి యిక్కట్టులును లేక
నిరాఘాటముగ సాగుచున్నయవి.

గీ. సుఖమై నీకును బ్రజలకు సుజననుతుండ
రాజ్యమందునఁ గలతలు రగలకుండ

శాంతిమార్గంబుఁ జూపుచు సచ్చరిత్ర

కాచుచుంటివె జనులను గరుణగల్గి.

జ్ఞానహత్యా! శక్తివంచనలేక ప్రజలను బిడ్డలకైవడిఁ జూచుచుఁ
బాలసఁ జేయుచుంటిని.

మునివరేణ్య!

ఉ. మోములఁగాంచినంత సతి మోహముఁబుచ్చెను సట్టివారలే
నామములన్ బరింగుదురొ నాకునుచెల్పివె హానిచంద్రమా
యేమహానీయు లీసుతుల నింపుగఁగాంచిరొ పుణ్యమూర్తులె
ఈమహానిట్టులగ్ వెలసి యిందునుజేరిన దేవతాంశులో.

సీ. మోములలే నవ్వు మొలకలెత్తియు సదా

వీడకయుండెను వీరులెగద

న్యాయమార్గముఁజూప సరుఁడు నారాయణ

మూర్తులే యీరీతి బుడిమిఁజుట్టి

సంచార మొనరింప నాగిరో చూడగఁ

దనివితీయలేదు ధాన వీరి

సృజియింప నెంతగ శోచనీయముకిద

యవతారపురుషులే యగుదురరయ

గీ. ఇట్టిబాలుఁ గాంచగ నెట్టిభాగ్య

మగునొ భవనీయకరుణచే సరయనయ్యె

దాచకొండగఁ దెల్పుఁడు తాపనేంద్ర

వీరిచరితంబు విసగన వేడుకయ్యె.

విజనకా! తెల్పెదను విషము.

గీ. పుణ్యమూర్తిమా దశరథ పుత్రులయ్యు

రామలక్ష్మణులనియెడు రాజసుతులు

చర్యలన్నియుఁ దిలకించ జనక! వీరు
అవతరించిన దేవత లనగఁజెల్లు.

జ—అహా! ఎంతయుసంతసమయ్యె, గాఢనందనా వీరలొసర్చిన నను
పమసాహసకార్యంబు లెవ్వి?

వి—ఈరాముఁడు-

సీ. జనకుపంపునవచ్చి కాననంబులఁజేరి

తాటకఁ దునుమాడి దర్పముడచె

జ—(ఆశ్చర్యముతో) ఏమి? తాటకేనే వధించెఁగాఁపిదప

వి— మడియింపఁజేయగ మానసంబున నెంచి

కోధపూరితులయ్యుఁ గూఢులైన

మారీచుడనువాని మదమును నణగింపఁ

బడ్డవైచె వారధిఁ బాణతలిని

పిదప సుబాహుఁడు ప్రేలుచుఁ గారులఁ

జేరగ నాతనిఁ జంపి నెచె

గీ. అట్టి శ్రీరాముఁ డీతఁడే యసఘనినుమ

పాపరహితుఁడు శిలయగు పణతిశాప

మంత్రమొందించి గౌతము నలరఁజేసె

సంతసమున నహల్యను నతినినిచ్చి.

జ—(తనలో) ఈ మహానుభావుఁడు నిక్కముగ నీవుడమి భారము
మాన్వనవతరించిన నామహావిష్ణువేయైయుండనోవు. కాకున్న
నిట్టిదిన్న తనమందిట్టి మహాకార్యము లాచరింపనేరికి వశమగు
ను. ఈనవమోహనాకారుఁ డీహరువిల్లు నెక్కుపెట్టినాముద్దుల
తనయను జేవట్టిన నాభాగ్య మేమనువాడ. అంతటి యదృష్ట
వంతుఁడనగుదునా? ఇట్టి యనుపమ పరాక్రమశాలికొ విల్లు
నెత్తుటాక లెక్కయా!

వి—జనకా! ఏమియో మనమునఁ దర్కించుచున్నటులఁ దోచుచున్నది.

జన—మహాత్మా! ఆలోచన నేయుటకేమున్నది. ఈ బాలుఁడే యిట్టి మహాద్భుతకార్యములొనరించి యుండెనాయని యాశ్చర్యమగుచుంటిని.

వి—అట్టిశంకలఁ దీర్చుటకే వీరినిటకుఁ దోడ్కొని వచ్చితిని.

జ—ముని తిలకమా! మీపల్కుల కర్థము గ్రహింపఁ జాలకున్నాను

వి— గీ. వీరులందఱు విడచిన విల్లుఁజూపు

మెత్తఁజాలును రాముఁడు పట్టుదలను

తనరు నీతఁడె భర్తయై ధరణిసుతకు

శంకలేలను నిక్కము జనకయిదియు

జ—అట్లేయైన నానోములన్నియు ఫలించినట్లే కదా కాని, యెందఁ తెందఁతో వీరాగ్రేసరులని ప్రసిద్ధిపడసిన రాజపుత్రులొనఁ జేసి, యెన్నెన్ని యోషగల్గులఁ బలికి తుదకు నిడుసభ నాకోడండమును, గొంచెమైన నెత్తఁ జాలక గొందఱును, గొలఁదిగనెత్తి నిరర్థమగుటచేవీడియుఁ గొందఱు నిట్లనేకరీతుల నపజయమొంది, సిగ్గుచేదలలు పంచుకొనవలసిన వారైరి అట్టిదాని నెక్కువెట్ల నీబాలురు సమర్థులగుదురోయని మనమున వెలుచుచున్నవాడ

వి— గీ. బాలుఁడేయగుఁ జూపుల బాహుబలము

నెన్నశక్త్యమె భూనాథ పిన్ననాఁడె

తలుపభీతియాపనులను దనరియుండె

సందియంచేల నీమదిఁ జాలుఁజాలు

కాన నావింటినిజూపుము.

జ—(ఒకప్రక్కనున్న ధనువును జూచి)

మహాత్మా! తొల్లి దేవాసురయుద్ధమున నాశంకరుడు నిశాచరుల వధింపఁగరించి పరిమార్చిపట్టి యీవింటినింత దనుక నెట్టి పరాక్రమశాలియుఁ జూడఁ జాలకయుండెను. మమ్ముల ధన్యులఁ జేయసిరాముడేతెంచెనని నుడివి యుండిరి. ఏమగు నోచూచెదఁగాక.

వి—(రామునిఁగాంచి)

రామా! ఇంకనుదడవేలచేసెదవు? ఈనిండు కొల్వున నీరాజు లండఱు చూచుచుండ, నిజ భుజ పరాక్రమమువెల్లడించుచు దీనినెక్కువెట్టి సకల జన మనోరంజకుండవై యీ జనకుని ముద్దులపుత్రికయగు నీతాదేవికి నాధుడవుకమ్మ

రా—(విశ్వామిత్రునకు మొక్కినభాసదులఁగాంచి)

గీ. చూని యాజ్ఞను దలఁదాల్చి మనలుచుంటి
జయమగునొ కాకను సజ్జయమె యగునొ
దైవసంకల్పమేమియో తలఁచన్లు
సాధ్యమగుఁ దలఁపిచూతు సైచియెత్త

(విల్లునుద్రేశించి)

గీ. ఎల్లరువిడచియుండ నే నెత్తఁదలచి
మౌక్తికైదను గేలుమోడిచి మొదటనీకుఁ
గరుణఁజూపుమునాయందుఁ గదియనిన్నుఁ
బింకమునుదాల్చుకుండుము పేర్కితోడ

(అని మనమున భ్రానించి దఱిసిజేరును.)

(అటనున్నవారెల్ల నిర్ఘాంత మనస్కులై నివ్వెరపడి చూచుచుండురు)

(శ్రీ) రాముడు విల్లునతిచుల్కనగనెత్తి నారితాళినునంధింపనువ్యక్తుడు
కాగా భూనభోరాంతములు తల్లడిల్లుధ్వనితో విఱుగ విశ్వా
మిత్రుడు జనకుడు లక్ష్మణుడు తక్క మిగిలిన వారెల్ల
మూర్ఖా గతులగుదురు)

జ—(రాముని గొగలించి)

ఉ॥ మనుజుడ వీవు కావుయిటు మానవురీతిని నుద్భవించినన్
యనఘుడ వాదిదేవుడవు యాసలఁ దీర్పగ నెంచి యీ విధిన్
జనకుని పంపునన్ వడిని జంపియు రక్కసులన్ యటన్వనిన్
దనరగనిట్లు వచ్చిమము ధన్యులఁ జేసితివో రఘూత్తమా
గీ. శ్రీకరుడవీవె నాదగుఁ జన్మవృత్తి

సీతనిచ్చెదఁ గైకొమ్ము సతిగరామ

తగిన వరుడవు నీవెకా ధన్యచరిత

అమిత మగు సంతసముకల్గె నవనిపాల

ఏనాపెనెంతయుఁ బ్రేమాతిరేకంబునఁ బెంచుకొనుచుంటిని పుత్రిక
యైనను బుత్రుడైనను నామెయే సదయ హృదయుడవై
పత్నిగఁ జేకొని మమ్ముల నానందవార్ధి నోలలాడించుము.
ఇదియే నా కోరిక

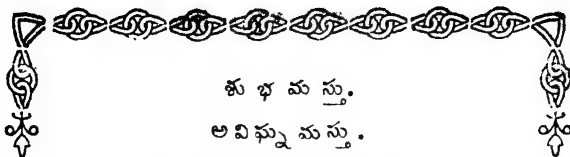
రా—(వినయసంతసములుదోప) ఆజ్ఞ కుబధుడను.

జ—మానీంద్రా! భవదీయకటాక్షంబున నిన్నాశ్శకు నాకోర్కె
నెఱవేరెను. ఇతముం దొనర్పవలసినఁ గార్యములేవియో
సెలవిండు.

వి—జనకా! నీవెఱుంగవా! అయిన నితఁ దశరథుని, యాతని బం
ధుమిత్రుల నాహ్వానించి పరిణయమొనర్చుటయే కర్తవ్యము.

జ—సచివవరేణ్యా! శుభలేఖ సౌకదానినివ్రాసి దశరథమహారాజు
నకుఁ బంపింపుము.

మ—చిత్తము.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

సీతాకల్పాణము

చతుర్థాంకము.

అయోధ్యాపురమగడలి రాజసౌధము.

(ప్రవేశము—శరభుడు, నసిఘుడు, సుగుంతుడు)

౧—గురువరేణ్య! నా దిన్నియులు రామబ్రహ్మణు లింకను
రాకుండుటకుఁ గతంబేమియు? ఆరక్కసులుచుమాడి సాధ్య
మయ్యెనో లేక యిసుమలుఁ దగిలియున్నవారిలో? ఏక్షణం
బున నా కీరాముని, బ్రహ్మణుని గజలారఁ గాంచి, మక్కువ
ముద్దాడువాడనో యని మఱియు శత్రుర్జిల్లుచున్నయని.

గీ. దునిమియుండిరొ రిపులను దుర్భరంబు

కాగి మోసమున వస్తులై కలఁతఁజిక్కి

కుందుచున్నారొ జెలియదు కోమలాంగు

లైససులుల నెన్నఁడికను నరయనగునొ.

౨—రాజా! ఆకాశికునిచెంతనుండ, నీతనయుల కెట్టిహానియుఁ గలు
గదు. ఇంతియేకాక, యాశీరాముని నోటమిఁబుచ్చ నేడికిని
శక్యముకాదని ముచ్చాటికిని నమ్ముము. సమరమునకుఁ
బిమ్మట విహారార్థ మచ్చొటనే, కొలదికాలముండ నిచ్చవొ
డముటచేఁ దడసియుండనోవు.

౩—ఆరామునికి సాహాయ్య మొనరింప నేచుగూడ నందుఁ జేరఁ
బోదునా?

వ—వృథా ప్రయాసయేకాని, నేడో రేపో వారు తప్పక తిరిగి
రాగలరు.

ద—అట్లేయెన నెంతయు ధన్యుడను.

వ— గీ. పురుషసింహామనగ నొప్పు బుడమిరాముఁ

డాతనికి సాయమొసరింప నగునె మనకు

వచ్చిచేరును నెన్నడుఁ బాయకుంట

నిట్టితలపులు కలిగె నీకిందు నేడు.

ఇదియునుగాక పుత్రవాత్సల్యమిహితినే యుండునకదా. లేక లేక చిర
కాలమునకుఁ బుత్రసంతతి కలుగుటఁబట్టి మఱియు విచార
నిమగ్నులగుట సహజమే.

ద—ఎట్టిపదార్థ మెడబాయమన్నను వెనుదీయనుగాని, నాముద్దుల
పుత్రుని, సవమస్మధాకారుని, నీలమేఘశ్యాముని, సకలజన
మనోరంజకుని, నా శ్రీరామచంద్రుని వీడి యొక్కక్షణమైన
నిలువజాలను. అతఁడే నా జీవము అతఁడే నాకు సర్వసంప
దలు అతఁడు దఱిలేని నాకీ జన్మయేల? నాకీ రాజ్యభోగము
లేల?

(ప్రవేశ మొక సేవకుఁడు)

సే—రాజేంద్రా! వందనము.

ద—ఏమిరా! ఇంత త్వరితమునేగుడెంచుటకుఁ గారణమేమి?

సే—మిథిలా నగరమునుండి, యిరువురు విప్రులేతెంచి యున్నారు
మహాత్మా!

ద—ఏమి! మిథిలానగరమునుండియా? (వసిష్ఠునిగాంచి) మునివర్యా!
కారణమేమై యుండును?

సేవకా! సత్వరంబునఁ దోడ్కొనిరమ్ము

వ—విప్రులఁబిదెంచి యుండుటఁబట్టియు, సచ్చరిత్రుడగు జనకచక్ర

వర్తి పనువునవచ్చియుండుటచేతను నేదియో శుభకార్యార్థమై
వచ్చియుండనోపుననితోచుచున్నది.

ద—జ్ఞప్తికి వచ్చినది. ఆ జనకునకు సీతయను నొక స్త్రీపుత్రికయుండె
ననియు, నీనడుమ, దనయింటనున్న, శివభనుస్సు నెవ్వరెక్కు
నెట్టఁగలరో వారికిచ్చి పరిణయమాచరించెదనని, యెల్లెడఁ
జాటఁబనిచెసనియు, 'వినియుంటిమికదా! ఏవ్వోయొక రాజ
న్యూడఁ పోతినను దీర్ప, వానికిచ్చిపెండిలిఁగావింప నిశ్చయించి
మనలఁ గూడ నాహ్వనింప నీ విపులిఁ బుత్తైంచి యుండును.
వ—తిసఁబోవుచురుచి కోసేల? ఏమైనదియు నిప్పడే తెలిసికొనఁ
గలుదుముకదా.

(ప్రవేశము—విపులిలు)

ద—(లేచిపోమస్కరించును)

బ్రా—రాజేంద్రా! శుభమగుఁగాక—

ద—ఆర్యా! ఇట్లుదయ సేయుఁడు.

బ్రా—(ఉచితాసనాసనులగుదురు.)

ద—అయ్యా! మీరాజేంద్రుఁడాయందఱును గుశలంబుననున్న
వారలేకదా?

బ్రా—అందఱును గుశలురై యున్నవారలు.

ద—మీరిందుకేగుదేఱగతంబేమి?

బ్రా—రాజా! మీతనయఁడగు రఘురాముఁడు, కౌశికునితో నట
వులకేగి, రక్కసులనెల్లదునుమాడి, చూనియాగము సంర
క్షించి, పిదప నామానీంద్రుని ప్రోత్సహముచే మిథిలకుఁ
జేరఁబయలు వెడలి, మార్గమున గౌతమముని యాశ్రమమును జేరి
యహల్యాశాపవిమోచనముఁగావించి, మిథిలకువచ్చి, రాజన్య
లెల్లరయెదుట, నందఱకశక్యం బైతనరుపింపినివిడిచెను. తత్క

తూహలంబున నాజనకచక్రివర్తి, తనముద్దులపుత్రికయగు
సీతాదేవి నీయస్థిరపర్చి మునియాజ్ఞనువడసి మీకోలేఖనంపి
యుండెను.

(అనిమూటనువిప్పి శుభలేఖనిచ్చును.)

౬—(జూబుచ్చగైకొని) ఏమినాభాగ్యము!

(నుమంతునదేశించి) నుమంతా దీనినామూలాగ్రముగఁ జదువుము.

సు—(దానిగైకొని యిట్లుచదువదొడఁగును.)

శా. శ్రీరాజన్యసదాశుభంబులొసగన్ శ్రీదేవి నీచంతనే
జేరిన్ మోసిముతోడఁగొల్లువెళుడున్ చీకాకులేదాయెగా
నీరేజాక్షుండు నీకుంబుత్త్రోడనగన్ నీపుణ్యమెంతోనొయా
పారావారమహీరెలంబుననినున్ వంచులలేకవ్యసన్.

ఉ. మోడముకల్గెనెంతయును భూరియశంబునుబొందఁజాలితీన్
వాడముల్లెఁదీర్చి రిఘు వర్మొడువిల్లునునొక్కపట్టునన్
సాదరివాక్కులనీనుడివి చయ్యనఁదావిణిచెన్యసాధ్యమై
కాదనఁజాలకకన్యపులు కప్పిరిమోములసిగ్గుతోపగన్.

అందుచే,

గీ. వియ్యమండగ నెంచిత విబుధవప్య!
సీతనర్పించిరాముని జెంతఁజేర్పఁ
గాధినందనునాజ్ఞను గాంచినాడ
సమృద్ధించుముదశరథ! సానుభూతి.

సీ. పరికింపఁ బరికింపఁ బంకజాక్షుండెకూడ

భాగ్యమెన్నగ వశమె భవ్యచరిత
ప్రతిసనునెరవేర్చి భగ్నంబుఁగావించె
హరువిల్లుత్తణమున నహహయనగ
సీతకుఁ డగుభర్త చేరకుండెనటంచుఁ
జెంతిలుచుండగఁ జెంతజేరె

మానీశుడయచేత మనకువియ్యము నంద
 నయ్యెగా ముదమొంద నార్య! యిప్పు
 గీ. బంధుమిత్రులఁ గూడియు బయలుపెడలి
 వచ్చిశుభముల సాగించి వరలుఁ డయ్య
 కాలయాపనఁ జేసియుఁ గలఁతనొందఁ
 జేయుటాపునె భూనాథ! చేరువేగ.

ఇట్లు విధేయుఁడు,
 మిథిలాధీశుఁడు,
 జనకుఁడు.

సు—(మరల నాజాబును మణచి రాజునకొసంగును.)
 ద—బ్రాహ్మణోత్తములారా! ఎంతయునానందమయ్యె. అట్లనేపోవు
 డము. గురువ రేణ్య! వింటిరా యీజాబునఁగల విషయములు
 వ—రాజా! ఏను దొలుతనే రామునిసామర్థ్యమును జెప్పియుండలేదా?
 నీవాతని వనికంపుటకే యెంతయు భీతినొందితివి.
 ద—బాలురని శంకించితిని మహాత్మా. (సుమంతుని గాంచి) సుమం
 తా! చతురంగబలములను, రథములు మొదలగువాటిఁ సన్నిటి
 నాయ త్తపఱుపుము.

సు—చిత్తము.

ద—రేపే పయనంబుల సాగింపవలయును.
 వ—కాకున్ననికవ్య వధియే లేదు.
 ద—గురువరా! మనమిక పోవుదమా? నేఁబోయి యీశుభవార్తఁ
 గౌనల్యాదియంతఃపురస్త్రిలకెఱింగించెద.
 (అందఱును సిమ్మమీఠుకు.)
 (తెరవఱును)

రెండవరంగము.

(మిథిలాపురమందున్న యూరిబయలు.)

ప్రవేశము:- దశరథుడు, వసిష్ఠుడు, సుమంత్రుడు మొదలగువారు వచ్చుచుండ, జనకుడు మంత్రులు, పురోహితులు మొదలగువారితో బ్రవేశము.

జ—(దశరథునిగాంచి) ఆర్యా! మీరాకను గనిసంతనే—

గీ. సంతనముకల్గె నేడుగ స్వాగతమును

గైకొనఁ గడువేడుచుంటిని కరుణబూని

నాదుమనవిని జేకొని న్యాయమఱసి

వచ్చియుంటివి రాజేంద్ర! భావ్యమిదియె.

ద—(మందహాసమున) రాకున్న బావగారి కాగ్రహము జనించు

నేమో యని భీతికల్గుటచేఁ దప్పినదికాదు.

జ—ఈసమయమున నెందులకైన మీరలే సమర్థులు. నేడు మిమ్ము

ల నొకభవనముననుంచి ద్వారములఁ బిగించెదము రండు.

ద—కానిండు. నేడే యననేల? మీవశమున నున్నంతవఱకును,

మీ యిచ్చవచ్చిన ట్లొనర్పవచ్చును.

(అందఱును బురములోనికిఁ బోవుదురు.)

(ప్రవేశము:- దశరథుడు విడిసిన భవనము.)

ప్రవేశము:- దశరథుఁ డాసీనుఁడై యుండఁ గొళికుడు,

రామ లక్ష్మణులు.

ద—(రామ లక్ష్మణులఁ గొఱిలించుకొని) మునివర్యా! మీరాకకుఁ

దడవగుటచే, నేమికతమోయని చింతిలుచుండ, నీశుభవాతఁ

నుగైకొని విపులేతెంచి యమితానందమును గొల్పిరి. దీని

కంతకును మూలకారణులు తామేకదా?

వి—రాముడే మూలకారణుడు.

ద—రామా! ముద్దులతనయా!

సీ. కడుపున నినుగని భ్రాతినొందుచునుంటి

మునిపల్కు లరయక మొదట నెంతో

భీతిచేగుందితి బేర్పిలో నేడిట్లు

నంతసాంబుధిదేలి చనగనయ్యె

ఇట్టి తనయులనొండ నిల నెట్టిధన్యులో

జననిజనకు లెన్న సచ్చరిత్ర

పరకజాతగుడవంచు బరిపరికీతుల

గొనియాడు మనులను గూర్చిచూడ

గీ. నన్మతంబులెట్లగు నట్లు యాగి దేవు

డవొ యిల నవశరించి యాయననిభాక

మంత్రదీర్పంగ నెంచితో నరయజాల

కఘుకులమున కంతకు రాదె కాంతి.

వి—దశరథా! ఆసీతాదేవి, నవలావణ్యవతియై, యా యాదిలక్ష్మి

యే యవతరించినటుల బ్రకాశింపుచున్నయది.

ద—భవదాకీర్వచనములఫలము లూరకపోవునా?

(ప్ర) వేశము—జనకుని మంత్రీయు, బురోహితుడును)

ద—(వారిసందతి నాహ్వానించి యుచితాననంబుల నధిష్టింప

జేయును.)

మం—రాజేంద్రా! జనకచక్రివర్తి మీకొకవార్తను దెలుప బంపి

యున్నాడు.

ద—ఏమది?

మం—ఆతనివాక్యములుగా నిట్లు చెప్పుమనియె.

గీ. రామునకు నీతనిచ్చియు రాజ! పిదప
 నూర్మిళను లక్ష్మణునికిచ్చి యునితరీతి
 మాండవీశుతకీర్తుల మానకిపుడె
 భరతశత్రుఘ్నులకు నిచ్చి పఱగనగునె.

ఇందు మీయానతిఁ గొన వేచియున్నవారు.

ద—మునీంద్రా! వింటిరా? ఒకటివెంటి నొకటిగ శుభములు తమం
 తటఁదామే వచ్చి చేరుచున్నవి. ఇంతకును బూర్వ మే నొన
 ర్చిన పుణ్యమేమియో? (మంత్రినిగాంచి) మంత్రినత్తమా!
 మానమృతినె డెల్పుము. ఇంతకన్నను భాగ్యమేమికలదు?
 పు—రాజేంద్రా! ముహూర్తకాలము సమీపించుచున్నది. త్వరపడ
 వలెను.

ద—చిత్తము.

(మంత్రియుఁ బురోహితుఁడును నిష్క్రమింతురు.)

ద—సుమంతా! మనకు వలయుసామగ్రినంతయు సిద్ధపరుప నాజ్ఞ
 పింపుము.

స—చిత్తము. (అని నిష్క్రమించును.)

ద—మునీంద్రా! ఇక మనమునుజోయి వలయునన్నాహముల సిద్ధ
 పఱచుకొందమా?

వి—మాంబిని. సదువుడు.

(లండలునునిష్క్రమింతుడు.)

(తెరపడును.)

వివాహమండపము.

(ప్ర)వేశము.—దశరథుఁడు, జనకుఁడు, విశ్వామిత్రుఁడు,
 వసిష్ఠుఁడు, పెండ్లికొమారులు)

జ—(వసిష్ఠునిగాంచి) మహాత్మా!

గీ. మునుగోగూడి యాశుధమునకుఁగాము
తగఁబురోహితులయ్యును ధన్యతమర
వేడుకను జగపవలయును విబుధనర్య
సంతసాంబుధిఁ దేలంగ సచ్చరిత్ర)

వ—అట్లనేకావించెదను.

జ—మహాప్రసాదము- (నేనకుఁకొనిగాంచి) నేవకా! పెండ్లికొమరె
తలను సత్వరంబునఁ దోడ్కొని రమ్మసెచ్చెప్పుము.

స—చిత్తము

(అని నిష్క్రమించును.)

(ప్రవేశము:—దాసీజనముతోఁ జెడ్డికొమరెతులు)

జ—(నీతనుగాంచి చేకఁగిసి)

గీ. అమ్మ! యీతఁడె కీరాముఁ డనగఁబరఁగు
దగిన భర్తగదా నీకు, భనువుఁగూర్చి
భ్రాతఁ గాంచిన నీతని గనుమునిప్పుఁ
జేరిసఖయింపుమిప్పుడే చింతలేక.

(రామునిహస్తముకొకచేతను నీతహస్తము కొకచేతను బట్టుకొని)
రామచంద్రా! ఈ నీతను నీకుఁ బత్నిగ నర్పించుచుంటిని.

సీ. పరీతఁజూచెదో యేమియుఁదెలియని

మగఁగఁహస్తీరామ! ముదితనీత

తల్లిదండ్రులచెంతఁ దనయిచ్చవచ్చినఁ

గోర్కెల్లన్నియుఁ దీర్చుకొనెనుసాఫ్య

పరుషములాడిన భరియింపఁ జాలని

మానవతీమణి మనుజనాథ!

భక్తితోనిన్నెతా భజించుచుండును

దప్పఁజేయవెఱచు నొప్పుఁగాంచు

గీ. కోమలానకు మయ్య యీ కోమలాంగి
నిదియెయర్పించుచున్నాడ నెదియెన
నీయదే భారమెట్టుల నెలతఁగాంచి
కాచుకొందువో రాఘవా! కమలనయన.

ఉ. పెంచితి నింత కాలమును బేర్చితో రాఘవా! సచ్చరిత్ర సీ
వెంచకు మయ్య తప్పలును వీడదు మాననమందు నిన్నుదా
వంచనసై పఁజాలదిక భారము నీయదే సీత యెప్పుడున్
గాంచదు దుర్గుణంబులను గాంతను జూడుము వేడ్కమీరగన్
(అని సీతహస్తమును రాముని కొనఁగను.)

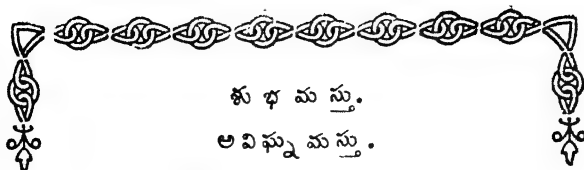
(సీత పుష్పహారమును రాముని కంఠమున నుంచును)

రా—అజ్ఞచొప్పననే వలెఁంచెదను.

(దుందుభినాదములు మోగెను.)

(పిమ్మట జనకుఁడు, లక్ష్మణ, భరత, శత్రుఘ్నులకు,
నూర్మిళ, మాండవి, శ్రుతద్రుల నర్పించును)
(బ్రాహ్మణు లాశీర్వాదమును గావించురు, దేవతలు
పుష్పవర్షమును గురిపింతురు.)

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

సీతాకళ్యాణము

పంచమాంకము.

(దశరథుడు, పుణ్యులతోను, గోదండ్రాంతోను, గలిసి బంధుమిత్రు
సమేతముగా, నయోధ్యకుఁ బోవుచుండ మార్గమున)

ద—(వసిష్ఠునిగాంచి) గురువరేణ్య!

గీ. అపశకునములు కాఁజొచ్చె సక్కటకిట!

యేమియాపదల్ కూడునొ యింధుమనకు

దోషనాయెను దెప్పుడు దాచకుండ

మదిని సంతలుబుట్టియు మనలఁదొడఁగె.

(తెరిలో, కోరిగముతో)

ఉ. పోవుచున్నవాఁడ విఠేఁ బోరగనాగుము విష్ణువిసియున్

సీమలు వింటినిన్విటిచి నెమ్మినిదాల్చితే సంతసంబు రా

మా! వలదట్లుపోకడలు మానకకూల్చెద నొక్కవేటునన్

కావరమేల చూడుమిదే కాదనకన్ హరువిల్లుఁ గూల్చితే.

ద—ఆర్యా! బ్రహ్మాండంబులు బద్ధలగునట్లు బొబ్బలిడుచు నట్లు

కోరిధాంధుడై వచ్చుచున్నవాఁడవఁడు?

వ—ఇంకెవ్వరు? రాజులందఱు సూర్య ప్రతిష్ఠఁదాల్చి చెలరేగియు

న్న నాపరశురాముఁడే యిం దఱుదెంచుచున్నవాఁడు.

ద—(భయభ్రాంతుడై వణకుచు) ఆయ్యా! ఏమి యాపద లొన

గూర్చునోకదా. ఆతని కీరాముఁడొనర్చిన యెగ్గేలు?

వ—దుర్మార్గమే చేయడలనువారికి గారణములు కావలెనా?

ద—నా యీమధ్యుత్తనయున కెట్టి హానిసంభవించునోకదా!

న—రాజా! భీతినిండకుము. మనరాముడే యాతనిగూల్చగలడు!

ద— మానీందా! అది దుస్సాధ్యము.

(ప్ర)వేశము:—పరిశురాముడు)

వ—(క్రోధముతో - రామునిగాంచి) ఏమేమి! ఆజనకునియింటనున్న శివధనుస్సును, గర్వాంధుడవై, భగ్నముగావించినవాడవీవేనా? ఇప్పుడెంతేగడవు? నీధైర్యసాహసము లిప్పుడుజూపుము. చేతికి, యొక్కయడుగునిడ సాధ్యమగునా?

వ—(లక్ష్మణునిగాంచి) మీరీవనితల దోడ్కొనిపోయి, కొలది దూరంబుననుండును.

ల—చిత్రము. (అని యావనితల దోడ్కొని భరిత, లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులు నిష్క్రమింతురు.)

ద—(పరిశురామునికి వందన మాచరించి విచారవదనముతో)
మహాత్మా!

నీ. ఆర్యరో! చింతతో ననవశ్యుడనగును

చాలకాలము దాక చనగనయ్యె

తుదకు బుణ్యంబున బడపడి సుతులను

బడయంగనయ్యెన భవ్యచరిత

పిన్నవయసువాడు చేరినీతని పథి

యింపబూసిట దేల యీర్ష్యతోడ

దనయు డీతనిపేరి తరువుతో నేరీతి

వర్తింపనగునయ్యె వంతలొండ

గీ. జేయఁ జెల్లునెకాపుము చేతులెత్తి

మొక్కిడను సైపుమాతప్ప ముదముతోడ

బోవనాజ్ఞ నొసంగుము భూరిగుణము

కాదె! శరణనఁ గాచుట కదనమేల?

ప—చాలుఁ జాలు! నీవలెనే గాజులఁదాల్చి, వనితలవలె సంతఃపురము లఁజేరుమందువుకాబోలును. ఇంచుకైన మదిశంకింపక, తగని పనికిట్లు సిద్ధపడఁ జెల్లునా? అంత కావరమా? పరశురాముఁ డు లేడనియే యెంచియుండెనుగాబోలు! ఎదిటిపోతనశక్తుల గువారన్నఁ జోటునఁ జారుషముఁ జూపిననేమిఫలము? ఆధైర్యశాహసముల నిప్పుడు చూపవలెను? లేనా, నీవలఁ గాజులఁ దొడిగించుకొని, యిటను దాగియుండవలె. ఏమైనమ గతనముతప్పదు.

ద—అయ్యో! నమస్తమెఱింగిన, భూసురోత్తములు మీరలే యిట్లు నిర్దయఁబూనివర్తిందిన నింకేమి తెలుపు?

ప—ఈభీతి యప్పుడులేకుండెను?

ద—తెలియకఁజేసినఁ దప్పిదమునుసైచి రక్షింపుడు.

ప—దశరథా! వేయేల! ఇప్పుడునమరమున నాత్మఁడైనఁ గూలవలె. లేకనేనైన మడియవలె. ఇద్దరు రాము లుండరాదు.

ద—(తనలో) ఈతఁడు తనపట్టునువీడకున్నాడు. ఇంకేమిదిక్కు? నాచిన్నికుమారుఁ డీతనితోఁదలపడఁజాలునే? ఏమి నేయు వాడ? ఏమిదిక్కు? అనాఁడావిశ్వామిత్రుఁడేల వనికీ గొని పోవలె? ఒకవేళనట్టైననటనుండి, మిథిలానగరమున కేగనేల? ఇవన్నియులేకున్న నారామునికెట్టి యిక్కట్లునులేకయుండును గదా.

హా! పరమేశ్వరా! నాకోర్కెలన్నియు సఫలమయ్యెనుగదా యని యుప్పొంగుచుంటిననియా, యీయాపదలఁగూర్చునెంచితివి?

ఓబ్రాహ్మణోత్తమా! ఆరామునికి మాటుగనన్నవధియింపుము.

వ. మత్తకోకిల. చాలుఁజాలు (ప్రల్లదంబుఁ జనగనెందుఁ బోయెదో
 పల్లనానె నిల్వనీకు వాంఛలేల రామ! యా
 విల్లుకాదు విటువగాను. వెట్టివగుచు తలచఁగన్
 యుల్లసిల్ల జనునె యింక నోర్పుఁజూపు రఘువరా!

రా—అట్టైనఁ గాచుకొనుఁడు.

ప—ముందుగ దీనిని సాధించుము పిమ్మటఁ దలపడవచ్చును.

రా—అదియే కైకొనియెడ నిటు తెండు.

(అని కోడండమున కైకొనుచు నాతనియందున్న

తేజస్సునుగూడఁ కైకొనును.)

(దూరమున)

వ—దశరథా ! చూచితివా పరశురామునుండి తేజస్సురామునందుఁ
 బ్రవేశించినది.

గీ. ఇంతతో, దీని నాతని కంతబలము

నందియంటేల యింకను సరగుననిక

రాముఁడే గెల్చియాతని రణమునందుఁ

దూలఁజేయుటనిక్కము మూలమిదియె.

ద—అగునదిగో పరశురాముఁడు నిస్సత్తువతో రాముని నేమియో
 ప్రార్థించుచున్నాడు కంటిరా?

వ—ఏనుదొలుతనే శ్రీరాముఁ డసమానధీరుడనియు, నాతని కీ
 లోకంబుననడ్డిపోరనిల్చువా రన్యులు లేరనియునొక్క పల్కి
 యుండ లేదా? అయినదానినించుకయు లెక్కింపక మునుపటి
 రీతినే పరశురామునిచే రాముఁడోడింపఁ బడునని, యెంతయు
 భీతినొందితివి.

ద—మొదటఁ దాను పల్కిన ప్రగల్భములన్నియు నేమాయెనో.

ఎట్లు భన్నవదనుండై యుండెనో.

(రాముడు బాణమును సంధించి)

విప్రోత్తమా! నా బాణము మోఘము. ఉపసంహరింపరానిది. బ్రాహ్మణుని వధించుట మహాపాతకము కాన, మీ పాదములఁ గొట్టెకను.

ప—రామచంద్రా! నీ మహిమ మిప్పటికి గ్రహింపఁ జాలిరిని. మహాత్మా! నీవు నిక్కముగ నవతార పురుషుడవుకాని సామూహ్యపు నరుడవుకావు. తెలియకచేసిన నా తప్పిదమును నైదుము. నాపాపంబులేని దునిమెదవు?

రా—మఱిదేనిని నీవికాహారంబుగ నొసంగెదను?

ప—రామా!

గీ. తొల్లి వేజేసి యున్నట్టి యెల్లశపము
వలనఁ గల్గినదలితయు బాపమగును
దయగు నామము రాఘవా! దర్శమణఁగె
గావుమో రామ! భరియింతు గమనినయన!

అందుచే నా కట్టి నష్టమును గలుగకుండును ఇప్పుడేపోయి! యింకటిపండియు చురగా యెప్పటి యట్టుల తపమాచరించుచు, మున్ననై చరించెదను. కావున నట్లు చేయవేడెదను.

రా—అయ్యా! ఇందుచే చింతగరుకరున్న పుణ్యలోకంబులు నశించె

(అని బాణమును విడుచుచున్నాడు)

ప—రాఘవా! శూవుగైకొనిపోయెను. బుద్ధిమాంధ్యంబున నాశ రించిననా దుష్టపురస్తకంబు మరలెంచక, కృపతోనుండుము.

రా—(వదన మాచరించి) చిత్తము.

ప—స్నివేశల మకోభీష్మంబులు నెఱవేరుచు సంతసాంబునిని నోలలాడుచుండువుగాక!

రా—మహాప్రసాదము.

(పరశురాముడు నిష్క్రమించును)

రా—(నశరథ వసిష్ఠులుండుచోటి కే తెంచి యిహపురకును సమ స్కరించును)

ద—(రాముని గౌరవించుకొని)

గీ. ఓమటేయగుశండు నే నడలుచుంటి

దర్పమడచితే రాఘవా! తాల్మివొంద

సయ్యెనే డెతధన్వన్తడ ననఘచరిత

కినగిల హుసలించును కలతపుట్టి.

రా—నాయందుండు క్రీమాతిశేకంబున నల్లు భీతచిత్తులెరస నం

దాశ్చర్యమేమి?

ద—గురునశేష్యా! మనమిక్కల బోలు భరతాదులంగలిసి యయో

ధ్యకుల నరలిపోవుమా?

న—కాలయాసమేమి?

(అంతయు నిష్క్రమింతురు.)

(తెరపడును.)

శైండ వ ర ం గ ము.

ప్రదేశము—అయోధ్యాపురవీధులు.

(ప్రవేశముక సాధమున గొండలువనితలు.)

ఒకతె—

నీ. కంటిచేత రాముల గనులపండువకాగల

అండ్రినానురుడయెల బీతికాకె

ప్రక్కను గాంచుడు పతితపావనయన
 నొప్పుచుండెనునీత యుర్వి నాథుఁ
 డై జనకునికి నానఁగొల్పెడిపుత్రీ
 వర్ణింపవశమానె పనితరూపు
 గాంపత్యమననిదే ధన్యులమైతిమి
 కనులారదెలికించి కమలనయనఁ

గీ. డాచిదేవుఁడె రాముఁడు యతీవలార!
 సీతయే మూదిలక్ష్మీయై చేరెనతని
 విరిగెన్నట్టిశల్లుల పిపులసుఖము
 వర్ణనాతీతమైయొప్పు వెనుకనెప్పు.

రెం—రాముఁడొక్కడేకాదు. లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులు కూడఁ
 బెండ్లికొడుకులైనారు.

మూ—అవునమ్మా! ఇదేమిచిత్రము వీరిచ్చటనుండి బయలుదేరి
 నప్పుడు రామునికొక్కనికే పరిణయమనిపింటిమి. తలవని
 తలంపున నిట్లేయుండును. పుణ్యమూర్తులగువారికిఁ గొఱత
 లేమియుండును. తలచినంతనే యన్నియు సానుకూలమగును.

నా—లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులకు, నూర్మొళ, మాండవి, శృతకీర్తుల
 నిచ్చి, సల్వరకొకమాటే పరిణయములాచరించెరట.

మొ—అబాలలెట్లు వదనములసిగ్గుచే దాచుకొనుచుండిరో చూడుడు

— అంతః పురము :—

(ప్రవేశము:- రాముఁడు, సీత.)

రా—దేవీ! చిన్ననాటనే నీ వా వింటి నెత్తిముంటివట కాదా?

సీ—నాథా! అవన్నియు నిప్పు డెందులకు?

రా—ఎనును దాని సత్త (జాలకయున్న నిప్పు డే నెంత ఖన్నవదనుం
డనై యుండవలసియుండునో కదా—

సీ—భవదీయపరాక్రమమును వెల్లడించునప్పు డేను గాంతాజనంబు
తోఁ గలిసి, యంతఃపురమునుండి పీక్షించుచుంటిని.

రా—అపజయమేయైనఁ జప్పట్లఁజరచి, హేళనగావించి యుం
చువనుట నిక్కము.

సీ—(దరిహాసితవదనమున) అట్లున నేమి జరిగియుండునో, యిప్పుడె
ట్లునుచువుదాన?

రా—కాంతా! మనోవంఢులనఁ గూర్చు మహానుభావుఁడా విశ్వా
మిత్రుఁడు సుమా—

సీ—తోలుతథగవస్థంకిల్పము. పిమ్మటనాతని సహాయము.

రా—నిక్కమే. ధాతాజ్ఞలేకి యేదయును సెఱవేర్చవలనుండమికి దా

సీ—ప్రాణేశ్వరా!

సీ. ఎట్టిపుణ్యంబుల నిట్టిభాగ్యము కలై
నో కద, ప్రాణేశ య్యమిమ్ము

జేబట్టి సతతము చింత లేమియు లేక

చరియించు సౌఖ్యంబు సంఘటిల్లె

పాదపద్మము లెప్పు బట్టి నేవించెడు

ధన్యతనొందియు దసరగల్గె

సతతంబున నామ స్మరణంబుఁగావించి

నెగడొండనయ్యెను నీరభాక్ష.

గీ. నన్నబోలెడు వనితల నెన్నగలరె
సకలసౌభాగ్యగరిమంబు సానుభూతి
ననుభవింపగఁ జెల్లె ననవరతంబు
పంకజాక్షునె కంటిని భర్త కాగ.

రా—తస్వీ! ఉద్యానవన విహారార్థము పోదమురమ్ము.

సీ—చిత్తము.

(అనినిష్క్రమింతురు.)

సంపూర్ణము.

నువ్రాసిధృతయుత్పద వైద్యగ్రంథములు గ్రంథకర్త కీమదళః
 ర తిరుమళమాతృభాషి కీనివాసాచార్యులు అయ్యవార్లుంగారు వీరి
 రచించబడిన వైద్యబుక్కులు అయినా మూచేశాశ్వతకాష్ఠీ
 టుహక్కు పొందబడితిచ్చుపడినవి యితల్లముమితమను గ్రంథములు
 యుచున్నార గ్రంథకర్తగారిపాటోను పేరున్నచూచి మరితీసుకొను:

1 ఆయుర్వేదసారసంగ్రహము(లేక)హిందూగృహ సారము.
 0—12—0 (మూడవకూర్పు) యీగ్రంథముప్రతియింటనుండకగినది
 ప్రతిరోగమును స్వయముగా చూచుకుని వైద్యునియొక్క సహాయవ
 చ్చకనే శుభుర్భూతవచ్చును.

2 సుఖరోగచికిత్సారత్నాకరము(నాలుగవకూర్పు). అ 12
 యిందుఅష్టిరకముల సుఖరోగములకు వివరముగా వ్రాయబడినవి
 సత్తుగులు వ్రాయడమైనది 3000 బుక్కులుభర్చుపడినవి దీనియొక్క
 విషయము మేముచెప్పవక్కరలేదు.

3 శతలేహ్యపాణిప్రకాశి (మూడవకూర్పు). 0—12—
 నూరులేహ్యములు చేయువిధములందరికితెలియులాగున వ్రాయబడినవి

4 నాడీపర్శ్వానము (మూడవకూర్పు) 0—8—0
 నాడీవిదానము విపులముగా ప్రతివారికి తెలియులాగున వ్రాయబడి
 ది అతిసులభంగా నాడీవిదానము తెలియగలదు.

5 శానీయకల్పవల్లి (మూడవకూర్పు) 0—4—0
 యిందుషష్ఠ్యములు చేయువిధము తెలుపబడినది యింకనాటకములు
 నవలలు, వైద్యగ్రంథములు యితరగ్రంథములు వలయువారు యి
 క్రిందవిలాసమునకు వ్రాయుడు.

వంటెర్డు లక్ష్మయ్య బుక్కుసెల్లెర్డు
 రాజమండ్రి గోదావరిజిల్లా

హాబిబుల్లా యుర్యేద యూనాని వైద్యశాల

రాజమండ్రి

బృంగమలకలైలము

ఈలైలమును తలకు నిత్యము వాడుకొనుచుండిన తలనొప్పి, పార్శవు నొప్పి, తలబరుపు, తిమ్మిరి, మెదకొంతులకు పైభాగమునందు జనించువ్యాధులు, తలతిరుగుట. చెవులయందుధ్వని, చెవులయందుదు రక, కండ్లమంట, కండ్లయెరుపు, కండ్లనీరుకారుట, కండ్లముసక, పు సికట్టుట, వెలుగుమాడజాలకపోవుట మొదలగువ్యాధులను వోగొట్టును శాస్త్రోక్తముగా రియాయచేయుబడినది. ఒకసారివాడిన తమకేవిశేషపడ గలదు. దీని వెల సీసా 15 0—12—0.

చందనామలకలైలము

ఈలైలము మంచినునాననగ నుండును. మెదకునకు చలువచే యును. నేత్రములు, కిర్మములు, నాళికము, కంఠమునకు మేలుచేయు ను. విశేషావకళక్తి చుర్మకెనబుద్ధి మన్మథునితోనమామగు ముఖ కాంతి క్షామవృద్ధివికలిగించును తలయందుచుండు పేమోరుకువెగ్రులు కలు పూడిపోవుట వెంట్రుకలుతెల్లబడట మొనలైనవ్యాధులను రూపు మాపును. విద్యార్థులు త్రికాలమునందు నిద్రమేలుకొనువారు దీక్షా లోచనగలవారలకు మిక్కిలిప్రసయుక్తము యిందుబజారు సూనులకువ తె తెలుగాని యసంస్కారాని రంగులుగాని చేర్చియుండలేదు ఆయు ర్యేదపద్ధతి రియాయచేయుబడినది. ఒకపరియాయము తెప్పించి వాడి చూడుము. దీని వెల సీసా 15 రూ 1—4—0.

యివికాక మామొదల ఆయుర్యేదయూనాని ఔషధసామానులు మూలికలు కిరానానామానులు ఔషధములు కప్పురి కంకుమపువ్వు గోరోడనిము. మొదలగుయావక్తుసామానులు ఏకైకాలు సరసమైనధ రలకు దొరకును.

ఇట్లు

మేనేజరు

వైద్యమామణి. డి. రహంతుల్లాబేగ్ సాహేబ్

14735

